

EN HAYIRLI
AZIK

Ekim 2025
Sayı 58

Takva

REBİÜLAHİR 1447

KONFOR Bağımlılığı

Bilal Özbuğday

Kibir İnsana Yaraşmaz

Burak Gültepe

15

Gece Ve Gündüz; Allah'ın İki Ayeti -2

Ayşe Ebrar

9

İlim Talebesi Ve Edep

Ümmü Firdevs

28

Duha Süresinin Gölgesinde: Unutan Değil, Hatırlayan Rabbin Var!

Salih Bağcırgan

22

Kişi Arkadaşının Dini Üzeredir

Muhammed Rifat

32

Serinlemenin Sade Yolu

Burak Eryılmaz

51

Vaatler, Anlaşmalar ve İhanetler: 1. Dünya Savaşı'nda Orta Doğu'nun Paylaşımı

Burak Özdiğer

46

Ayın
Kitabı

Gelin Müslüman Olalım

Ebu'l Ala Mevdudi

54

Soru-Cevap Köşesi

Hüseyin Oral

39

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, ancak Allah (cc) içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfaret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah (cc) kimi hidayete erdirirse onu saptıracak, kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur. Salat ve selam da O'nun, bizlere rehber olması için gönderdiği peygamberi Muhammed'e (sav) olsun.

Bağımlılık kişinin kendine ve çevresine zarar verdiğini bilerek bir şeye devam etmesidir. Bunlardan bazıları uyuşturucu bağımlılığı, sigara bağımlılığı, telefon bağımlılığı vs... Günümüzde literatürlerimize giren başka bir kavram ise konfor bağımlılığıdır. Bu ay Müslümanların içerisine düşmüş olduğu bu hususu ele almaya çalışacağız.

Hepimiz zaman zaman kendimizi "iyi" biri olarak tanımlarız. Ama gerçekten öyle miyiz? Kibir, çoğu zaman farkında olmadan içimize sızan, davranışlarımızı ve bakış açımızı etkileyen sinsi bir duygudur. Bu ayki hadisimiz, bize bu konuda ciddi bir muhasebe yapmamız gerektiğini hatırlatıyor.

Yaşadığımız hayat , yalnız bir minval üzere sürüp gitmez, tıpkı mevsimler gibi sürekli değişir. Bazen acı, bazen tatlı, bazen iyi, bazen kötü olur. Bu nedenle, bu acı veya tatlı günlerimizi bizimle paylaşacak dostlara ve arkadaşlara ihtiyacımız vardır. Peki arkadaşlık yapacağımız kişiler nasıl olmalıdır. Bu ay nasihat köşemizde bu sorunun cevabından bahsetmeye çalıştık.

Dergimizin içerisindeki, kıymetli yazarlarımızın, özenle hazırladıkları diğer yazılarımızı da okumanız ve faydalanmanız ümidiyle...

Başarı Allah'tandır.

Velhamdulillahi Rabbil âlemin...

Editör

Konfor Bağımlılığı

Bilal Özbuğday

Ekim 2025
58. Sayı

takvadergisi.org

Bağımlılık kişinin kendine ve çevresine zarar verdiğini bilerek bir şeye devam etmesidir.

Uyuşturucu bağımlıları, sigara bağımlıları ya da telefon, bilgisayar, tablet bağımlıları...

Yukarıda bahsi geçen bağımlılıkların bazısını eskiden beri biliriz. Bazıları ise gündemlerimize ve luğatlarımıza yeni yeni girmeye başladı.

İnsan kendisine zarar verdiğini bilmesine, kendisinden bir şeyler eksiltmesine rağmen bir şeyde ısrarla devam eder ise bu bağımlılıktır. Bunu bağımlılıktan başka bir şey ile açıklamak söz konusu değildir.

Uyuşturucu kullanan bir genç ya da telefona müptela olmuş bir baba, bir koca kendisinin kullandığı bu madde ve cihaz ile sorumluluklarını ihmal ettiğini biliyor, kendisine zarar verdiğini, ailesini ihmal ettiğinin farkına varıyor olmasına rağmen kullanmakta ısrar ediyorsa bu bireyi bağımlı olarak tanımlarız.

Günümüzde literatürlerimize giren başka bir kavram da konfor bağımlılığıdır. İnsanın konfora, rahata ve boşluğa olan, ısrarcı davrandıran, bağımlılıktır.

Bu kavram daha ziyade yeni şeyler deneyimlemekten imtina eden, alışkanlıklarından vazgeçmeyen, risk almaktan çekinen insanlar için kullanılmaktadır.

Ancak bununla birlikte rahatından, konforundan vazgeçmeyen, bundan dolayı da sorumluluklarını aksatan bireyler için de kullanılmaktadır. Bizim yazımızda üzerinde duracağımız ve Müslümanlar açısından ele alacağımız ise bu kullanımdır.

Konfor bağımlılığı bugün biz Müslümanların içine düşmüş olduğu bir husustur. Yani rahata ve konfora olan bağımlılığımızdan dolayı sorumluluklarımızı aksatmaktayız.

Allah azze ve celle kullarını sürekli olarak zor şeyler ile imtihan etmez. Çünkü Allah azze ve cellenin imtihanları çeşit çeşittir. İnsanlara vermiş olduğu bazı rahatlıklar, insanların tat almış olduğu bir takım zevkler vardır. Bu rahatlıklar ve zevkler insanda alışkanlık haline geldiğinde, bağımlısı olduğunda bu bir çeşit imtihana dönüşür.

Bağımlılıklar kullar için prangalardır. Kullar bağımlılıklarından kurtuldukça gerçek özgürlüklerine ulaşırlar. Kul tüm geçici bağımlılıklardan kurtulup Allah'ı anmanın, ona kulluk etmenin lezzetine vardığında işte bu gerçek olan özgürlüktür.

Bir Müslümanın konfor bağımlılığını niçin ele almak zorundayız?

Günümüzde yaşayan Müslümanların gerçekten de sorumlulukları fazladır. Müslüman sorumluluklarının bilincinde olmalıdır. Yaşadığı zaman ve dönem, dini ve davası açısından kendisine bir takım sorumluluklar yüklemiştir.

İslam'ın hâkim olup da sadece vatandaş olarak yaşayacağı bir toprak üzerinde yaşamamaktadır. Aksine küfrün ve cahiliyenin etkin ve etkili olduğu topraklarda davasını anlatmasının ve hâkim kılmasının mücadelesini vermek zorundadır. Bağımlılıkları olan birisi bu sorumlulukları ihmal edecek, hakkıyla yerine getiremeyecektir. Bağımlı kimseler zaafî olan kimselerdir.

Örneğin insanlar sigara hususunu ele alırken genelde bu işin şerî boyutundan bakıyorlar. Sigara içmek haram mıdır? Mekruh mudur? Elbette müminler her meseleye bu bakış açısıyla bakmak zorundadır. Ancak bununla birlikte şu soruyu da sormalıdır; Dava adamının sigara gibi bir bağımlılığı olabilir mi? Bir dava adamı benim olmazsa olmazlarım var diyebilir mi?

Olmazsa olmazlarımız aslında birer bağımlılık ve birer zaafıdır. Konfor dediğimiz şey bazen bir fincan kahvedir. Bazen elektriktir. Bazen bir bardak çaydır. Bazen vazgeçilemeyen arkadaşlıklardır. Bazen tembel tembel yatma isteğidir.

Yapılması gereken bir iş için söylenen "Ben bu işi yapamam, ben bunu beceremem" cümleleri neden kaynaklanmaktadır düşünmemiz gerekir.

Konfor bağımlılığı; hedeflere ulaşmak için gereken fedakârlıklardan kaçmaktır. Rahatını bozmamaktır. Zorlukları göze almamaktır. Bunların nedeni ise insanın konfora alışmasıdır.

Sonuçları ise insanın dini, davası ve kulluğu hususunda üzerine düşenleri yapmaması, terk etmesidir. Rahatına ve konforuna bağımlı isen hedeflerinle vedalaş.

Allah'ın dinine hizmet etme hedefinle vedalaş. İyi, salih bir kulluk ile vedalaş. Mutakillere önder olmak ile vedalaş. Faydalı bir ilim talebesi olma hedefinle vedalaş.

Belki de en sonunda ufak ufak konfor bağımlılıkları ile cennet ile bile vedalaş...

İsrailoğullarının kıssasına baktığımızda Allah azze ve celle, onları rahatlarından ve konforlarından arındırmak istemektedir. Çünkü bu bağımlılıklardan kurtulma ile ancak davaya hizmet edilebilir, yeryüzünde Allah'ın vahyi hakim olabilirdi.

Çünkü rahatından vazgeçmek istemeyen insanlar nasıl hicret etsinler, nasıl cihad etsinler, nasıl bir zorlukla mücadele edebilsinler.

Allah azze ve celle bizlerin bu dünyada kavuşmuş olduğu ve olacağı her şeyin geçici olduğunu ve asla bizlere ebedi bir şey kazandırmadığından bahsetmektedir.

Vazgeçilemeyen tatlar... Sürekli gezme, görme isteği... Ortamları boş geçirme iştiağı...

Sonu gelmez dünyalık hevesler... Her gün üzerine konulan ve artan lüksler...

İşte bu sayılanların hepsi, bel bağladığımız, vazgeçemediğimiz hususların tamamı geçici birer dünya zevkidir.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

إِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ
بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ
الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهيجُ فَتَرِيهُ مُمْسَفَرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا
وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

"Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Niha-yet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldaniş metaından başka bir şey değildir."¹

¹ (57/ Hadid 20)

Bu takdirde dünyalık hiçbir lezzete tamamen bağlanmamak hele hele bu bağılılıklar ile sorumluluklarımızı asla aksatmamalıyız.

Peki, konfor bağımlılıklarımızın çaresi nedir? Bu bağımlılıktan nasıl kurtulabiliriz?

Konfor bağımlılıklarımızdan kurtulmak için bunların geçici olduklarını iyice idrak etmemiz ve irademizi güçlendirmemiz gerekir. Yani dünyada rahat ve konfor yok olduğunu kalbimize, zihnimize nakış nakış işlemeliyiz. Konfor ahirettedir. Rahatlık ahirettedir. Bu dünyada bir mümin için rahat yoktur. Geçici rahatları kanarak asıl rahatı kaçırmamalıdır.

İrademizi kuvvetlendirmeye gelince; irade insanın yapacakları hususunda ter- cihle beraber ortaya ciddi bir girişim koy- masıdır. İnsan tercih etmede zayıf kalır ve nefsine söz geçiremez ise dış etkenler sürekli onu yönlendirecektir. Ancak ortaya güçlü bir irade koyduğunda kişinin nefsi rahatı ve konforu istese de kul güçlendir- miş olduğu iradesi ile bunlara mani olup, engelleyebilir.

İradeyi güçlendirmek için nefsin ve hevanın isteklerine karşı koymak husu- sunda pratik yapmak gerekir. İbadetler hususunda gayretli olmak, nafileleri yap- maya çalışmak gerekir.

Daima kendisine Allah'ın rızasını kazanmayı hedef yapmasıyla, cennetin en büyük mükâfat olduğunu bilmesi ve mut- takiler için cennette hazırlananları zihnin- de canlı tutması gerekir.

Nefsi sürekli kontrol etmekle, olayları sabırla karşılamakla, mazide kalanlara üzü- memekle, gelecek ile alakalı kaygıları taşı- mamakla irade güçlenir.

Yine bize nefse karşı güç kazandıracak bir husus da Rabbimize yaklaşmak, tevbe ve istiğfar ile muamele etmektir. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَنَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

"Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na tövbe edin ki, üzerini- ze bol bol yağmur göndersin ve gücünü- ze güç katsın. Günahkârlar olarak yüz çevirmeyin."²

"Gücünüze güç katsın" ifadesi burada dikkatimizi çekmelidir.

Vehb bin Münebbih (rahimehullah) şöyle demiştir; "Kim Allah'a kulluk ederse kuvveti artar kim de tembellik ederse üsengeçliği artar."

Bize galip gelen en büyük güç nefsimizdir. Kendi nefsinin terbiye etmekten aciz kimseler başkalarını terbiye etmekten de aciz kalırlar.

Konfor bağımlısı olmanın, rahata di'ş- kün olmanın sebeplerinden birisi tembel- liktir. Rasulullah (sav) tembellikten Allah azze ve celleye sığınmıştır.

Yukarıda bizler rahata olan meyilden dolayı dava adına sorumlulukları yerine getirmemekten bahsettik. Ancak rahata düşkünlüğün zararı sadece bununla sınırlı da değildir. Kişi rahata düşkün olduğundan kendi şahsi kulluğunu da layıkıyla yapamaz.

Kişinin konfor bağımlılığı ile verdiği tavizler ve yapmadıkları onu harama kadar götürür. Örneğin uykuya veya gece otu- rularına olan düşkünlük bizi namazları terk etmeye, yeme içme düşkünlüğü bizi bede- nimize zarar vermeye, lükse olan düşkünlü- ğümüz bizi haram helal demeden almaya ve israf etmeye itebilir.

² (11/ Hud 52)

İnsanın konfora ve rahata alışması bir günde olacak bir husus değildir. Sinsice yavaş yavaş cereyan eden bir husustur. Ufak adımlar, ufak lezzetler ve tatlar insanı neticede bağımlı hale getirir.

Dikkatle incelersek madde bağımlıları da öyle değildir. Eroin ya da kokain kullanacak kadar bağımlı olan kimseler başlangıcında çocuk yaşta ya da gençliğinde yapıştırıcı koklayarak ya da çakmak gazlarını soluyarak bu bağımlılığa başlamakta ve bununla ilk adımı atmaktadırlar.

Akıcılığını kaybedip hareketsiz kalan suların, kokuşup bozulduğu gibi kendini rahata, konfora, gaflete terk eden tembel kimselerin de bozulması muhakkaktır.

İnsanda, dünyada rahat etme arzusu, ilk ölüm alarmı ve işaretidir. Ancak kişi, hissiyatıyla felç olmuşsa, ne bu alarmı duyacak ne de bu işareten bir şey anlayacaktır.

Rahatlık ve konfor düşkünlüğü insanı amellerden alıkoyar. Rabbimiz bu rahatlığın insanı cihaddan alıkoyduğuna dair şöyle buyurmaktadır;

فَرَحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ
وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

"Allah'ın Rasûlüne karşı gelerek (sefere çıkmayıp) geri bırakılanlar, oturup kalmalarına sevindiler. Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi ve "Bu sıcakta sefere çıkmayın." dediler. De ki: "Cehennemin ateşi daha sıcaktır." Keşke anlasalardı."²

Bu ayetlerde Allah azze ve celle rahatına düşkün olup meşakkate girmek istemeyen insanlardan, cihaddan kaçanlardan, münafıklardan bahsetmektedir. Bu insanları cihaddan alıkoyan şey rahata ve konfora olan düşkünlükleri idi. Sıcakta yolculuk etmeyi bahane ediyorlardı. Yani rahata düşkün insan yazın sıcaklığını bahane eder, kışın soğuşunu, baharın renga renkliğini...

Bir türlü rahatından vazgeçip de Allah yoluna düşemez. Çünkü bağımlıdır. Çünkü alışkanlıkları vardır ve kendisini kuşatmıştır. İşte bunlardan kurtulmak gereklidir ki insan Allah yolunda hareket edebilsin ve Rabbini razı etsin.

Allah azze ve celle bizleri konfor hastalığından kurtarsın. Amin...

² (9/ Tevbe 81)

Gece Ve Gündüz; Allah'ın İki Ayeti - 2

Ayşe Ebrar

Takva

Ekim 2025
58. Sayı

takvadergisi.org

İnsanın hayatını kuşatan gece ve gündüz, sıradan bir zaman akışı değil; Rabbimizin kudretini, rahmetini ve hikmetini gösteren büyük ayetlerdir. Rabbimiz gece ve gündüzü kimi zaman sükûnet ve huzurun örtüsü, kimi zaman çalışma ve bereketin vesilesi olarak yaratmıştır. Rabbimiz ayetlerinde, gece ve gündüzün yaratılışındaki hikmetleri hatırlatarak bizleri hem tefekküre hem de şükre davet eder. Gece veya gündüz, semaya bakıldığında ilk olarak gözlere çarpan, çarptığında da Allah'ın vahdaniyetine işaret eden iki ayet ve iki delil olarak müşâhede edilirler. Allah (cc) şöyle buyurur:

“Sükûnete eresiniz/dinlenesiniz diye geceyi, (işlerinizi göresiniz diye) gündüzü aydınlatıcı kılan O'dur. Şüphesiz ki bunda, işiten bir topluluk için ayetler vardır.” (10/Yûnus 67)

Taberî, bu ayeti tefsir ederken gecenin “insanın fitratına uygun bir sükûnet vakti” olduğunu, gündüzün ise çalışıp maiseyet kazanmak için verildiğini belirtir. Modern dönemde Seyyid Kutub da gece-gündüz döngüsünü “insanın biyolojik ve ruhsal dengesi için vazgeçilmez bir ilahî ayet” olarak yorumlar.

Allah (cc) bu ayetlerde geceyi insanların dinlenmeleri için karanlık yarattığını bildiriyor. Gecenin, dinlenme ve sükûnet için yaratıldığının bildirilmesiyle de gündüzün hareket edip çalışmak için yaratıldığı sonucuna varılıyor.

Yine Rabbimiz Nebe Suresi'nde; **“Geceyi bir örtü kıldık.”** (78/Nebe 10) buyurmaktadır. Rabbimiz bu ayette geceyi bir “libâs” yani elbise, örtü olarak nitelendirmiştir. Tıpkı elbisenin bedeni sarıp koruması gibi gece de insanı kuşatır, örter ve huzura kavuşturur.

Gündüz, hayatın hareket ve koşuşturma zamanıdır; insan yorulur, bedeni ve zihni tükenir. İşte gece, bu yorgunlukları örten bir örtü, kalbi ve bedeni dinlendiren bir şifa vesilesi olur. Karanlıkla birlikte dünya susar, gürültüler diner, insan ruhu iç âlemine yönelir. Uyku, bu örtünün en büyük armağanıdır; zihin dağınıklığı toplanır, beden yenilenir, insan ertesi günün sorumluluklarına hazırlanır.

Gece sadece dinlenme zamanı değil, aynı zamanda mahremiyetin ve huzurun da zeminidir. Aile hayatı, eşlerin yakınlığı ve kalplerin sükûnu hep bu örtünün içinde gerçekleşir. İnsan, gündüzün kalabalığından ve yabancı bakışlardan gizlenir; gece, bir güven ve sükûnet iklimi sunar.

Bu hikmetlerden dolayı gece ve gündüz, Yüce Rabbimizin erişilmez gücünü gösteren en büyük ayetlerindendir. Onları var etmesi, uzatıp kısaltması, birbirine katması O'nun kudretini gösteren ayetlerdendir. Gecenin karanlığında, gündüzün aydınlığında, karanlık ve aydınlığın birbirine karışmasında, birbirinden ayrışmasında sayısız hikmetler vardır.

Dünya, Allah'ın kudretiyle kendi ekseninde dönerken, güneşe bakan yüzünde gündüz, diğer yüzünde gece yaşanır. Böylece insanlar için çalışma ve rızık arama zamanı gündüz; dinlenme, sükûnet ve uyku zamanı gece kılınmıştır. Rabbimiz şöyle buyurur:

“Sizin için geceyi bir elbise, uykuyu dinlenme, gündüzü de (rızınızı aradığınızı) bir başlangıç ve yayılma (vakti) kılan O'dur.” (25/Furkân 47)

Böylece gecenin ve gündüzün insan hayatında ne kadar önemli olduğuna işaret edilir. Gece ve gündüzün süreleri yeryüzünün birçok bölgesinde farklıdır. Ekvator'da yıl boyunca eşitken, kutuplarda aylarca süren gündüz veya gece vardır. Orta kuşaklarda ise mevsimlere göre değişir. Bu çeşitlilik de Allah'ın yaratışındaki hikmeti gösterir. Kur'an'da **"Allah, geceyi gündüze, gündüzü geceye katıyor. Güneşi ve ayı da emrine boyun eğdirmiştir."** (35/Fâtır 13) buyrulurak bu muazzam düzen hatırlatılır.

İnsanlar günün başlangıcı konusunda farklı anlayışlara sahip olmuştur. Roma geleneğine dayanan bugünkü uygulamada gün sabahla başlar, gece yarısında biter. İslam'da ise gün, akşamla başlar ve ertesi akşam sona erer. Cuma gününün Perşembe akşamı başlaması, bayram gecelerinin bu şekilde anılması ve Ramazan'da ilk teravihin oruçtan önceki gece kılınması bunun örnekleridir. Bu da Allah'ın kullarına zamanı farklı yönleriyle değerlendirmeye fırsatı verdiğinin bir göstergesidir.

Yine Rabbimiz şu iki ayetinde, gece ve gündüzün ne kadar büyük birer nimet olduğunu bizlere hatırlatmaktadır: **"De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah, Kıyamet Günü'ne kadar geceyi üzerinize sürekli (sabit) kılsa, Allah'tan başka hangi ilah size aydınlık getirebilir? Dinlemez misiniz?'"**

De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah, Kıyamet Günü'ne kadar gündüzü üzerinize sürekli (sabit) kılsa, Allah'tan başka hangi ilah içinde dinlemediğiniz geceyi size getirebilir? Görmez misiniz?'" (28/Kasas 71-72)

Rasulullah (sas) şöyle buyurmuştur: **"Allah, geceyi ve gündüzü ardı ardına getirir; gündüzü rızık arama zamanı, geceyi dinlenme zamanı kılar."**

Böylece gece insanın bedenine, ruhuna huzur verirken; gündüz, hayatı kazanmanın, çalışmanın ve bereketin vaktidir.

Bilim adamlarının ortaya koyduğu bulgular da bu ilahî nizamı şahitlik etmektedir. Gece olduğunda insanda melatonin hormonu salgılanır, beden dinlenir, ruh huzura erer. Gündüz ise ışığın tesiriyle serotonin artar, insan canlı, neşeli ve kuvvetli olur. Eğer gece hiç bitmese, insan bedeni çökerdi; gündüz hiç doğmasa, hayat sönerdi. Bu düzen, Rabbimizin rahmetinin bir eseridir; kullarına lütfettiği en büyük ikramlardandır.

Üstelik gündüz sadece insana değil, bütün mahlûkata rahmettir. Bitkiler gündüz ışığında fotosentez yapar, oksijen üretir; hayvanlar bu oksijenle nefes alır. Güneş ışığı olmazsa yeryüzü hayatı bir anda söner, kâinat harap olurdu.

Aynı şekilde karanlıktan sonra aydınlığın gelmesi sadece kevnî bir mucize değil, aynı zamanda ruhun tesellisidir. Zira nasıl ki her gecenin sonunda gündüz vardır, her sıkıntının ardından da ferahlık vardır. Kur'an-ı Kerim'de bu hakikat; **"Şüphesiz zorlukla beraber kolaylık vardır."** (94/İnşirah 6) diye müjdelenmiştir. Her sabah, insana Allah'ın rahmetinin yeni bir işareti, ümidi tazeleyen bir hatırlatmadır.

Böylece gecedan sonra gündüzün gelmesi, Rabbimizin kudretinin açık delili, hikmetinin canlı tecellisi, rahmetinin daimî işaretidir. İnsan bundan ibret almalı, her gün doğan güneşi sadece gökte doğan bir ışık değil, gönüllerde parlayan bir iman çağrısı olarak görmeli ve "Karanlığı gideyip sabahı doğuran Allah'a hamdolsun" diyerek şükretmelidir.

Bu iki ayet, insanların en fazla yararına olacak bir biçimde düzenlenmiştir. Gece karanlığı, uyku için çok güzel olmasına karşılık, düşmanların faaliyetlerine de en uygun zamandır. Karanlık aynı zamanda bir tehlike işaretidir. Karanlığın gitmesi ve aydınlığın gelmesi, pek çok tehlikenin de ortadan kalktığının işaretidir. Böylece Allah (cc), her gün kullarını bir kez korkutmak, bir kez de ümitlendirmek suretiyle devamlı bir şekilde korku ve ümit hâlini korumalarını hatırlatmış oluyor.

Güney ve kuzey kutuplarında altı ay gece ve altı ay gündüz olması, havanın da son derece soğuk olmasıyla insanların ve canlıların yaşamlarını güçleştirmesi, gece ile gündüzün değerini anlamamıza yardım ediyor.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"Gece ve gündüz uyumanız, O'nun lütuf ve ihsanından (rızkınızı) aramanız da O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz ki burada, işiten bir topluluk için ayetler vardır."** (30/Rûm 23)

Ayet-i kerîmede uyku, rızık aramaktan önce zikredilmiştir; çünkü çalışıp çabalamak için dinlenmeye ihtiyaç vardır.

Uyku, kendisine doğru yükselen buhar nemleri nedeniyle beyin sinirlerinin gevşemesi, kendini salıvermesidir. İhtiyaç miktarındaki uyku, Allah'ın insana verdiği büyük bir nimettir. Uyku sayesinde vücut organları dinlenir, yorgunluk gider ve rahatlama olur.

Uyku, yerini başka hiçbir şeyin tutmayacağı bir dinlenme vaktidir. Ayrıca uyku hâli insanın şuurunun ve idrakinin gittiği, âdeta bir ölüm hâlidir. Ancak Allah'ın bir lütfu olarak zihnin faaliyeti uykuda iken de devam eder. Uykunun ne büyük bir nimet olduğunu uykusuz kalanlar bilir.

Uyku, insanın hem zihnî hem de fizikî yorgunluğunu giderir. Uyandığı zaman şuur ve idrak daha canlı bir şekilde, sanki hiç gitmemiş gibi geri gelir. Vücut dinlenmiş olduğu için iş yapma ve çalışma azmi insanda yeniden canlanır. Rüya da uyku hâline has bir hususiyet olup pek çok hikmetleri vardır.

Sonuç olarak gece ve gündüzün yaratılışının hikmeti, insanın hayat yolculuğunda hem dünya işlerini hem de âhiret hazırlığını idrak etmesi içindir. Çünkü gece ve gündüzün peş peşe gelmesi, ayların ve yılların birbirini takip etmesi, insana zamanı ölçme ve hesaplama imkânı verir. Bu sayede insan, ömrünün geçiciliğini, hayatın sınırlı olduğunu ve neticede her şeyin bir hesaba bağlı bulunduğunu kavrar. Kur'an'ın işaret ettiği gibi, yılların sayısını ve hesabını bilmek, insanı gafletten uyandırır; zamanı boşa tüketmeyip değerini bilmeye yöneltir. İnsan bu hikmetleri görmeli, hem dünyasını hem de âhiretini imar için gayret etmelidir. Kur'an'ın işaret ettiği hakikat de budur: Zamanı bilmek, hesabı hatırlamak, Allah'ın kudretini kavramak ve hidayet yolunda yürümek.

Kur'an'da Gece Ve Gece İbadetinin Önemi

İnsan için sıradan gibi görünen gece ve gündüz döngüsü, aslında ilahî bir ölçü ve muhteşem bir düzenin göstergesidir. Türkçe'de "gece" anlamına gelen "lejl" kelimesi, terim olarak gündüzün aydınlığından sonra gelen karanlık vakittir; akşam güneşin batışıyla başlar, sabahın doğuşuna kadar devam eder. Onun zıddı gündüzdür ve güneşin doğuşuyla başlayıp batışıyla sona erer. Bu değişim, Allah'ın koyduğu şaşmaz nizamın bir parçasıdır.

"Leyl" kelimesi Kur'an-ı Kerim'de 92 defa geçmektedir. Bunun yanında Kur'an farklı isimlerle gece ve onun bazı zaman dilimlerine işaret etmiştir: Beyat, fecr, seher, ğasik, aşıyy, esîl, mağrib gibi kavramlar veya bunların türevleri zikredilmiştir. Kur'an'ın geceyi farklı kavramlarla ifade etmesinin hikmeti; insanı sadece uyku ve dinlenmeye değil, ibadet, tefekkür ve Allah'ı hatırlamaya yönlendirmek, zamanın bereketini fark ettirmek ve ruhsal disiplin kazandırmaktır.

Kur'an'da gece yalnızca dinlenme için değil, aynı zamanda ibadet için de özel bir vakit olarak sunulur. İsrâ Suresi'nde Rasullullah (sav)'e hitaben şöyle buyrulur:

"Gecenin bir kısmında da yalnız sana mahsus bir nafile olmak üzere uyan, teheccüd namazı kıl. Umulur ki Rabbin seni övülmüş bir makama yükseltir." (17/İsrâ 79)

Ayetlerde gece, sadece uyku ve istirahat zamanı olarak değil; aynı zamanda yapılması istenen ibadet ve eylemler açısından da önem arz eden bir vakit olarak vurgulanmıştır. Gece, Yüce Allah'ın kudretinin bir ayeti ve bizler için önemli bir nimeti olarak zikredilir. Zira insanın aklına ilk olarak uyku ve dinlenme gelse de, Kur'an'dan anlaşıldığı üzere gece sadece dinlenme zamanı değildir. Öyle ki Peygamber'e gelen ilk emirlerden biri, gece kalkıp çeşitli ibadet ve amellerde bulunması olmuştur. Kur'an ayrıca gece yapılan ibadet ve eylemlerin insan hayatında etkili ve kalıcı izler bıraktığını vurgular.

İnsan, günün yarısını gündüz, yarısını ise gece vakitlerinde yaşamaktadır. İşlerini genellikle gündüz vakitlerine göre planlarken, gecelerini çoğunlukla uyku ve dinlenmeye ayırır. Ancak geceyi tamamen uyku ve dinlenmeye ayırmak, hayatın uzun bir döneminin pasif geçmesine yol açar.

Gece, akşam güneşin batmasıyla (mağrib) başlar, sabah namazı vaktine (fecd) kadar devam eder. Bu süre zarfında akşam, yatsı ve sabah namazları gibi farz ibadetler kılınır; bunun dışında vitir ve teheccüd gibi nafile namazlar da kılınır.

Kur'an'da gece kıyamı, ayakta durmayı ifade eden "kıyam" kelimesiyle vurgulanır. Kıyam, hem namazın rüknü hem de geceyi ibadetle ihya etme anlamına gelir; tilavet, tesbih, dua ve zikir gibi ibadetleri de kapsar. Kur'an, gecenin bir kısmını kıyam ile geçirmeyi emreder ve gece kıyamında bulunanları över.

Ayrıca Kur'an, gece ibadetini farklı zaman dilimlerine işaret ederek tavsiye eder. Akşam ve sabah kelimeleriyle gece ibadetinin belirli vakitlerde yapılması teşvik edilir; seher vakti istiğfar edenler, geceyi kıyam ve sücudla geçirenler takdir edilir. Bu yönüyle Kur'an, geceyi hem Allah'a yakınlaşma hem de ibadetle değerlendirme fırsatı olarak sunar.

Gece ibadetleri içinde namazın yeri ayrı bir öneme sahiptir. Beş vakit farz namazın üçü geceye denk gelir; vitir ve nafilelerle bu sayı daha da artar. Namazın bir rüknü olarak secde, kulun Allah'a en yakın olduğu vakitlerden biridir. Geceleyin düzenli olarak secde edenler de övülmüştür.

Kur'an, gece ibadetlerini yalnızca namazla sınırlı tutmaz; Kur'an tilaveti, zikir, tesbih, kıyam ve sücud gibi ibadetler de geceye dâhildir. Bu açıdan geceyi ibadetle değerlendirmek, Allah'ın emir ve teşvik ettiği bir davranıştır.

Kur'an'da infak konusunda da gece özellikle vurgulanır: **"Gece-gündüz, gizli-açık infak edenler"** ifadesi, infakın yalnızca gündüz değil, geceleyin de yapılabileceğini ve gizli ya da açık her durumda mükâfatın olduğunu gösterir. Önce "gece" ve "gizli" kelimelerinin kullanılması, infakın mümkünse gece ve gizli yapılmasının değerli olabileceğine işaret eder.

Kur'an, özellikle gece Kur'an okumanın önemine de dikkat çeker:

"(İçinde dinleneceğin) az bir kısmı hariç geceleyin kalk! Yarisı kadar ya da biraz eksilt veya ona biraz ekle. Kur'an'ı (iyice bellemek ve derin düşünebilmek için) tertil üzere (tane tane, ağır ağır) oku." (73/Müzzemmil 2-4)

"...Geceleri ayakta Allah'ın ayetlerini okumakta ve secde hâindelerdir." (3/Âl-i İmrân 113)

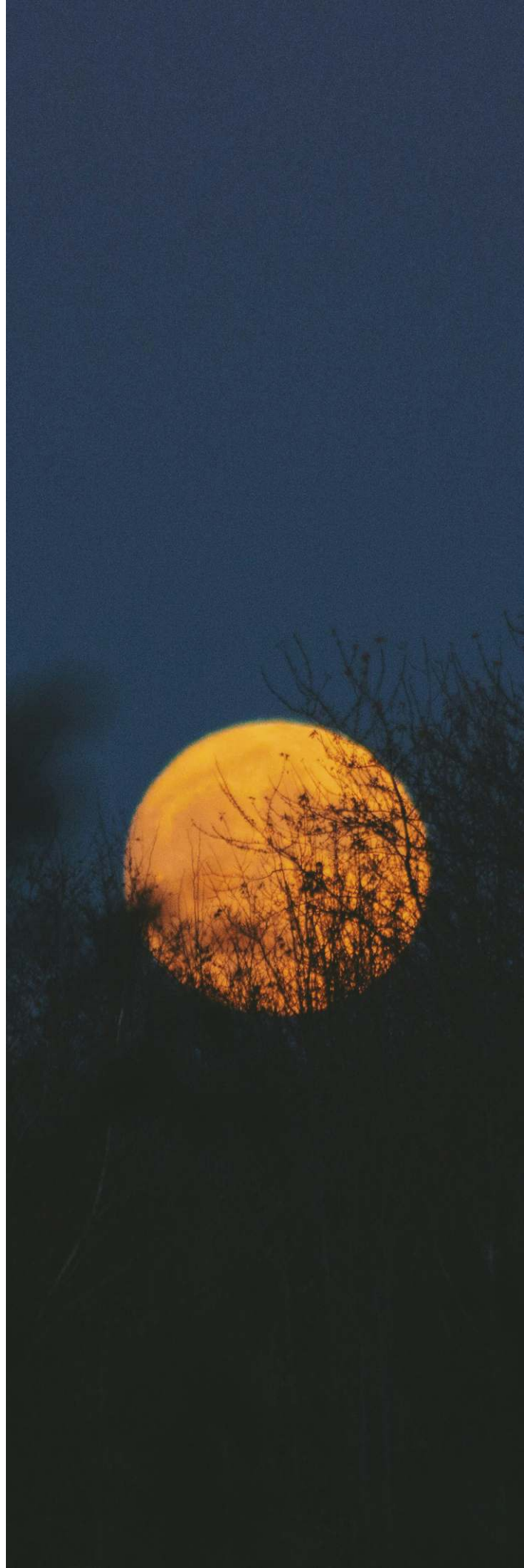
Bu ifadeler, gece Kur'an okumanın önemini ve değerini ortaya koyar. Kadir Gecesi'nde indirilmeye başlanan Kur'an'ın gece okunmasının tavsiye edilmesi, gecenin ibadet için ne kadar ehemmiyetli olduğunu gösterir.

Gece tesbihi de Kur'an'da öne çıkan ibadetlerdendir: **"Gecenin bazı saatlerinde ve gündüzün iki ucunda tesbih et ki (Rabbın senden, sen de Rabbinden) razı olasın." (20/Tâhâ 130)**

Tesbih, Allah'ın eksiklikten uzak ve kemal sıfatlarla yüceliğini anmaktır. Kur'an tesbihi sadece geceye sınırlandırmaz, ancak özellikle Peygamberimize gecenin uzun bir bölümünde tesbih etmesi tavsiye edilmiştir. Bu emir, onun ümmetine de yöneliktir.

İşte bu noktada gece ve gündüzün ardı ardına gelişi, insana hayatın geçiciliğini ve zamanın değerini hatırlatır. Bu ilahî döngü, hem bedeninin hem ruhunun ihtiyaçlarını karşılayan eşsiz bir dengedir. Karanlıktan sonra aydınlık geldiği gibi, zorluklardan sonra da kolaylık vardır.

İnsana düşen, bu hikmetleri fark edip zamanını Rabbine kullukla değerlendirmektir.

Kibir İnsana Yaraşmaz

Burak Gültepe

Ekim 2025
58. Sayı

takvadergisi.org

Kibirli Olan Cennete Giremez!

Muhasebe yapmalıyız; acaba ben kibirli miyim?

"Benim kibirle ne işim olur" demeyin. Kibrin alametleri üzerinizde var mı, bir kontrol edin.

Hepimiz zaman zaman kendimizi "iyi" biri olarak tanımlarız. Ama gerçekten öyle miyiz? Kibir, çoğu zaman farkında olmadan içimize sızan, davranışlarımızı ve bakış açımızı etkileyen sinsi bir duygudur. Bu ayki hadis, bize bu konuda ciddi bir muhasebe yapmamız gerektiğini hatırlatıyor.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
"لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ" قَالَ رَجُلٌ:
إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً. قَالَ:
إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، الْكِبَرُ: بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ

İbni Mes'ûd radiyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez."

Bunun üzerine bir sahâbî:

-İnsan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını arzu eder, dedi. Resûl-i Ekrem de şöyle buyurdu:

"Allah güzeldir güzeli sever. Kibir ise hakkı kabul etmemek ve insanları hor görmektir."

Şerh:

Kibir nedir?

Sözlük anlamı: Kendini beğenme, başkalarını küçük görme, büyüklük taslama, gurur.

Arapça kökeni: "Kibr" (كِبْر) kökünden gelir. Bu kök, büyüklük, kendini üstün görme anlamlarını taşır.

Bu hadis ile kibrin ne kadar kötü bir şey olduğunu ve insanı Allah katında helake sürüklediğini anlıyoruz. Zerresi bile müslümanı ya geçici veya temelli olarak cennetten mahrum bırakmaya yeten kibri/büyükleme, Rasulü Ekrem "hakkı tanımamak ve insanları küçük görmek" olarak tarif etmektedir.

İnsanları hor görme hastalığının asıl kaynağının, hakkı tanımazlık, nefsin ve şeytanın etkisiyle oluşan kibir olduğunu söyleyebiliriz. Böylesine bir kibir ve büyükleme duygusu tek kelime ile takvasızlık, Allah saygısından mahrumiyet demektir. İşte bu noktada takvasızlıkla, kibir ve Müslümanı hor görme küçüklüğü, sebep ve sonuç ilişkisi içinde bir araya gelivermektedir.

Temiz ve güzel giyinmeyi sevmek kibir sayılmaz; bilakis bu, önemsenmesi gereken bir davranıştır. Zira insanlar önce dış görünüşleriyle karşılanır, ardından sözleriyle tanınır, ilmiyle değer kazanır ve nihayetinde ahlâkiyla yolcu edilir.

Allah'ın isimlerinden biri;

Mütekebbir الْمُتَكَبِّرُ

Mütekebbir, 'büyük, ulu' anlamında, 'azametli, zatının ve sıfatlarının mahiyeti bilinemeyecek kadar ulu' gibi anlamlara gelir. Allah Teâlâ böylesine azametli büyük ve kibir sahibi iken, kibrin kullarında olması gerekir. Zira insan, aciz ve zayıf yaratılmıştır; ne büyüklük iddiasında bulunacak bir güce sahiptir, ne de azametli sıfatlara. Kul, yaratılış itibarıyla Allah'a boyun eğmesi gereken bir varlıkken, haddini aşarak kendini büyük görmesi ve yaptıklarını beğenmesi, onu şeytanın yoluna sürükler.

¹ (Müslim, Ebu Davud ve Tirmizi.)

"Hani meleklere 'Âdem'e secde edin!" dedik de hemen secde ettiler; ancak İblîs kaçındı, kibirlendi/büyüklik tasladı, kâfirlerden oldu."²

Kibir, hakka/hakikate razı olmamaktır.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ

"Doğrusu O, müstekbirleri sevmez."³

Yani hakkı olmadığı halde büyüklük taslayanları, bilmediği halde bilgiçlik taslayanları, kendini büyük görenleri sevmez.

Kibir sahibi kimse, Allah'a kulluğunu hakkıyla yapamaz, çoğu zaman ya zorlanır ya da hiç yapamaz. İblis'in (aleyhillâ'ne) secde etmemesinin altında da bu yatıyordu. Kibirli kimseler nasihate ve uyarılara kulak vermezler. Kötü akıbetten kurtulma adına tövbe yolunu kullanamazlar.

Burada bizlere de büyük dersler vardır. Özellikle farzları yerine getirmede ve apaçık haramlardan kaçınmada sıkıntı yaşıyorsanız, muhasebenizi geç olmadan yapın. Çünkü kibir hastalığına yakalanmış olabilirsiniz.

İlmin afeti!

İlim, insanı cennete götüren bir hidayet yoludur. Ancak Allah'ın razı olduğu ilmin bazı afetleri vardır ki, bunların en bilinenleri riya ve kibirdir. Riya, kişinin amellerini Allah rızası için değil, insanların takdirini kazanmak amacıyla yapmasıdır. Bu durum, kişinin sahip olduğu ilmi bir gösteriş aracı hâline getirmesiyle ortaya çıkar.

Bizim özellikle vurgulamak istediğimiz ise, ilim ile kibrin aynı kişide bulunmasıdır. Zira ilim ne kadar kıymetli olursa olsun, eğer kalpte kibir varsa, o ilim kişiye fayda sağlamaz. Kibir; kişinin kendini beğenmesi, sözünü, hükmünü ve anlayışını üstün görmesi şeklinde tezahür eder. Böyle biri, başkalarının görüşlerini dinlemez, onları küçümser, susturur ve hatta hakaret etmeye kadar varabilir.

Sen, Sürekli Nasihat Eder Misin!?

Bazı insanlar, sürekli nasihat eden konumundadır; fakat kendileri nasihat almaya kapalıdır. Oysa bu, Müslüman ahlâkıyla bağdaşmayan bir tutumdur. Sürekli öğüt veren ama hiç öğüt almayan bir tavır, şeytanın vesvesesiyle beslenen bir kibir alametidir.

Kim ne kadar âlim olursa olsun, hayatının önemli virajlarında nasihate ihtiyaç duyar. En iyi bildiği şeyi duyacak olsa bile... Dolayısıyla kardeşlerim! Arada bir insanlardan nasihat istemeyi unutmayın. Zorlandığınız hususları, tecrübeli kardeşlere dile getirin ve ne diyecekler bir bakın. Hikmetli nasihatleri kendiniz için hazine bilin. Sonuç olarak; nasihat vermek kadar, nasihat alabilmek de bir erdemdir.

Konuşan Çok, Vaaz Veren Çok... Dikkat Et!

Memleketimizde öyle diplomalı sapkınlar var ki, hakikati söylüyor gibi yapıp lafı eveleyip geveliyor; söyledikleriyle sürekli çelişiyorlar. Bir yandan "Kur'an anlaşılırdır, sadece meal okuyun" derken, diğer yandan hadisleri inkâr ediyor, güvenilmez ilan ediyorlar. Fakat aynı kişiler, Kur'an'ı açıklamak için onlarca kitap kaleme alıyor. Madem Kur'an herkes tarafından kolayca anlaşılabilirdi, neden bu kadar

² (2/Bakara 34)

³ (16/Nahl 23)

tefsir yazma ihtiyacı duyuyorsun? Hadis-
lere yer bırakmazken, kendini açıklama
makamında görmen ne büyük bir çelişki!
Bu tutarsızlığın ardında ise insanın yüzüne
çarpan bir kibir gölgesi hissediliyor.

Kavimlerin Helakı Genelde Hep Kibirdir

Firavunların iktidarı yüzyıllarca sürdü.
Yüce Allah, iktidarlarını ellerinden hemen
almadı. Onlara süre verdi. Ancak onlar
verilen bu sürede daha da azgınlaştılar.
Peki, helak olmalarının sebebi neydi? Veya
bu süreci ne başlattı?

**"Ve kalpleri kesin olarak inandığı
halde, zulüm ve kibirlerinden dolayı
onları inkâr ettiler. Artık bozguncuların
sonunun nasıl olduğuna bir bak!"⁴**

Firavun, **"Ben sizin en yüce rabbini-
zim"⁵** diyerek kibirle Allah'a meydan oku-
muş, sonunda Kızıldeniz'de boğularak
helak olmuştur.

Kibir sahibi kimseler, acaba Allah'ın
ayetlerini gerçekten duyabilir mi? Sonra
da hallerini düzeltip tövbe edebilirler mi?
Elbette tövbe kapısı her zaman açıktır.
Ancak kişi kendini ıslah etmeye yanaşmı-
yor, kalbini hakikate kapatıyorsa Allah'ın
ayetlerini duysa bile aslında duyamaz!
Çünkü ayetler, sadece kulakla değil, kalple
duyulur. Rabbimiz bu durumu şöyle bildi-
riyor: **"Yeryüzünde haksız yere büyüklük
taslayanları ayetlerimden uzaklaştıra-
cağım..."⁶**

Güçleriyle övünen Ad kavmi, pey-
gamberleri Hûd'a karşı kibirlendi. Sonun-
da şiddetli bir rüzgarla helak edildiler. **"Ad
kavmi, yeryüzünde haksız yere büyük-
lük tasladılar..."⁷**

Salih peygamberin mucizesi olan
deveyi kibirle reddettiler ve öldürdüler.
**"Onlar Rablerinin emrine karşı geldiler.
Bu yüzden onları yıldırım çarpması yaka-
layıverdi."⁸**

Önceki kavimler daha dünyada iken
işte bu şekilde helak oldular. Ya peki onları
kabirde, hesapta ve sonsuz bir hayatta ne
bekliyor?

**"Ateş! Sabah akşam ona arz olunur-
lar. O saatin gerçekleşeceği gün: Firavun
ve ailesini azabın şiddetlisine sokun!"⁹**

Ebedi hayatın mahvolmasının ve azap-
tan çıkamamanın vereceği moral bozuklu-
ğunu hiç tefekkür edebiliyor musunuz?
Umut, insanı yaşatan hayata bağlayan
güzel duygulardan biridir. Ama umut, sıfırı
tükettiğinde dünyada bile hayat çekilmez
hale gelir. Ya peki ateşin içinde çıkma
umudu olmadan kalmak azap üstüne azap
değil midir? İnsanın kalbini göremeyiz ama
yüzünden ne halde olduğu anlaşılmaz mı?

Rabbimiz şöyle buyurur: **"Kıyamet
günü, Allah'a karşı yalan söyleyenlerin
yüzleri kapkara olur. Cehennemde kibir-
lenenler için bir yer değil mi?"¹⁰**

Yüzlerin kapkara olması, sadece fizik-
sel bir kararma değil; aynı zamanda umu-
dun, pişmanlığın ve çaresizliğin simgesidir.
O gün, kibirle hakikati reddedenler, hem
kararmış yüzleriyle hem de tükenmiş umut-
larıyla azabın en derininde olacaklardır.

Yahudileri Yurdundan Çıkarın Şey- lerden Biri Kibirdir

Rasûlullah (sav) ve ashabı Bedir'de
Mekke müşriklerini Allah'ın izni ile mağlup

⁴ (27/Neml 14)

⁵ (79/Naziat 24)

⁶ (7/A'râf 146)

⁷ (41/Fussilet 15)

⁸ (51/Zariyat 44)

⁹ (40/Mümin 46)

¹⁰ (39/Zümer 60)

etmişlerdi. Yahudilerden özellikle Benî Kaynuka kabilesi kinlerini ortaya çıkarmaya başladılar. Rasûlullah (sav) ise onların çarşısında kendilerine nasihat etti; **"Ey Yahudi topluluğu! Kureyş'in başına gelenler sizin de başınıza gelmeden önce Müslüman olunuz!"**

Onlar ise Rasûlullah'a (sav) şu küstah cevabı verdiler: "Ey Muhammed! Kureyş'ten savaşmayı bilmeyen tecrübesiz bir toplulukla savaşıp onları yenmen seni aldatmasın. Eğer bizimle savaşsaydın bizim nasıl savaşçı bir topluluk olduğumuzu ve bizim benzerimizle karşılaşmadığını anlardın."

Yahudilerin bu meydan okumaları üzerine Yüce Allah'ın şu âyeti indirdiği rivayet edilmiştir: **"(Rasûlum!) İnkâr edenlere de ki: Yakında mağlup olacaksınız ve cehenneme sürüleceksiniz. Orası kalınacak ne kötü bir yerdir!"**¹²

Kibir Nimetten Alıkoyar, Nimet Elden Gider

Tabiri caiz ise Yahudiler yerlerinde uslu uslu otursa, antlaşmalarına sadık kalsalar hiçbir zarar görmeyeceklerdi. Fakat kibirlendiler, mağlup oldular ve Medine'den sürüldüler. Evlerini, yurtlarını, kalelerini terk etmek zorunda kaldılar.

Bu Yahudilerin örneği tıpkı şeytanın örneği gibiydi. Şeytan da kibirlendi, olmadık sözler söyledi ve cennetten kovulup üzerine lanet edildi. **"(Allah:) 'Öyleyse oradan in, orada büyükleme senin (hakkın) olmaz. Hemen çık. Gerçekten sen, küçük düşenlerdensin.'"**¹³

Bize de buradan şu ders çıkar ki; eğer vahye tutunur, Rasûlullah'ın (sav) peşi sıra gidersek, izzet kazanırız. Vahye uymazsak, şeytanın yaptığı gibi vahye sırt dönersek, başımıza buyruk, batıl olan atalar dinini/hayatını yaşarsak düşeceğimiz yer şeytanın yeridir. Bundan da Allah'a sığınırız.

"Ben, senin bağışlaman için onları ne zaman davet ettiysem, parmaklarını kulaklarına tıkadılar. Beni görmemek için elbiselerine büründüler. Ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler, serkeşlik, zorbalık ettiler."¹⁴

Nuh (as) kavmini cennete çağırıyordu, fakat onlar duymazlıktan geliyor, kibirleniyorlar, hakka teslim olmuyorlardı. Kendi bilgilerine, güçlerine, tecrübelerine güveniyorlar, Allah'a gerek duymuyorlardı. **"Size ne oluyor ki, Allah'tan bir vakarı ummuyorsunuz?"**¹⁵

Yani gerekli saygıyı göstermiyor, azameti yakıştırmıyorsunuz. Bu yolda gayret göstermiyorsunuz.

Nuh (as) kavmi ise 950 yıllık tebliğ/davete karşı gelmesinin ardından suda boğuldular. Ahirette ise can yakıcı ateş azabını tadacaklar! Sonuca bakıldığı zaman, buna değdi mi? Elinize ne geçti. Gerçekten o kibirlenmeye layık insanlar mısınız? Rabbim onların sonu gibi bir son dan bizleri muhafaza buyursun.

Kibir böyle tehlikeli olup, acaba az bir şey bulunsa da zararı var mı diye sorulabilir. Rasûlullah (sav) şöyle buyurdu: **"Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez."**

¹² (3/Âl-i İmrân 12)

¹³ (7/Arâf 13)

¹⁴ (71/Nûh 7)

¹⁵ (71/Nûh 13)

Subhânallâh! Ne büyük bir uyarı! Kibir gerçekten ne kadar da tehlikeli... Elbette her kibir aynı değildir. İnsanlara karşı büyülenmek, ebedi cehenneme götürmeyebilir; kişi günahının cezasını çeker, belki cennete ilk girenlerden olmaz. Ancak hakka karşı kibirlenmek, en tehlikeli olanıdır.

Bazı insanların amellerinin boşa gittiği ve cehenneme atıldığı anlatılır. Ardından bunun sebebi şöyle açıklanır: **"İşte böyle; çünkü onlar, Allah'ın indirdiğini çirkin (kerih) gördüler, bundan dolayı, O da, onların amellerini boşa çıkardı."**¹⁶

Seyyid Kutub der ki: "Bu ifade onların kalplerinde dolaşan, kafalarını meşgul eden, Allah'ın indirmiş olduğu Kur'an'ı, şeriatı, sistemi ve O'na yönelmeyi çirkin görmelerinin ifadesidir. Ayette boşa çıkarma terimini ifade etmek için getirilen (فَاحْبَطُوا) "Hubut" sözcüğü, davaların otlakta bir çeşit zehirli otu yiyince karınlarının şişmesi demektir ki davalar bu şişkinlik sonucu patlayıp telef olurlar. İşte aynen bunun gibi, inançsızların amelleri de şişer, patlar yarılır... Sonra da mahvolur ve kaybolur gider. Bu bir tablodur, bu bir harekettir. Ve bu Allah'ın indirdiğini çirkin gören sonra da bu zehirli ottan yiyen ve şişen hayvanların karnı gibi şişkin ve kocaman amellerini beğenen, kimselerin durumlarına uygun bir sondur."

Elmalılı H. Yazır ise şöyle der: "Bu, yıkım ve boşa giderme, şu sebeptendir ki onlar Allah'ın indirdiğinden hoşlanmamışlardır. Dolayısıyla açıklandığı üzere iradelelerini sarf etmek suretiyle Allah'ın dinine hizmet ve yardımda bulunmayıp aksine gitmişlerdir. Onun için Allah da onların amellerini boşa gidermiş, heder etmiştir."

Allah'ın indirdiklerinden tiksiniş nefret etmek, helak olmak demektir. Namaza, tesettüre, Allah'ın istediği eğitim ve öğretimi yaşamaya gericilik gözüyle baktılar. Şeriat hukukuna ise tahammülleri bile yoktu. Öylesine düşmanlardı ki, İslam şeriatını görmemek için canlarını bile verirlerdi! Böylesi bir kalpten Allah'a sığınırız.

Mekke halkı da Ebû Cehil yönetiminde elinde gücü bulundururken kibirlendi. Müslümanlara olmadık eziyetleri reva gördüler. Dünya imtihanını anlayamadılar, bilgilerine güçlerine güvenip Allah'ın elçisine yardım etmediler, bir de üstüne düşmanlık ettiler. Ama sonrasında daha bu dünyadayken bile zilleti tattılar. İçlerinden Müslümanlar olanlar da çok oldu ama kibirde direten Ebû Cehil gibi, Velîd bin Muğîre gibi, Umeyye bin Halef, Ebû Leheb gibi kâfirlerin canları zillet ile çıktı.

Kibriya ancak Allah Teâlâ'ya mahsustur ve O'nun sıfatlarındandır. İnsan, en başarılı bir iş yaptığında bile 'ben yaptım, ben başardım' dememelidir. Rasûlullah (sav) ve ashabı Mekke'yi fethettikleri gün acaba sabaha kadar çılgınca sevinmiş olabilirler mi? (Hâşâ) Bu mümkün değil, bu onlara yakışacak, Allah'ın razı olduğu bir amel asla olamaz. Bilakis onlar Mekke'yi fethettiklerinde tevazuyu bırakmayıp, kibirden uzaktılar. İnsanları küçük düşürüp, aşağılamadılar. Başlarını, bakışlarını öne eğdiler.

Böylesi güzel bir fetih de Müslümanlar, kafirler gibi sevinemez. Onlar galibiyetin ve mağlubiyetin el değiştireceğini bilirler. Her halükârda Rablerine dönerler: **"Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O tövbeleri çok kabul edendir."**¹⁶

¹⁵ (47/Muhammed 9)

¹⁶ (110/Nasr 3)

Bizler ise bu kıssalardan ibret almalı, sağlığınıza, gücümüze güvenmemeli, hakka karşı teslim olmalıyız. Zaten Müslüman demek, teslim olan demektir. Kibirli kimse ise ayak diretebilir, kendi görüşünü veya amelini sevebilir.

Ne mutlu hakka ve hakikate teslim olanlara... **"Başarım ancak Allah'ın yardımı ile. Ben sadece O'na tevekkül ettim ve sadece O'na yöneliyorum."**¹⁷

Allah'ım! Kibir, riya, nifak ve gizli şirkten beni, ailemi ve bütün Müslümanları koru. Her türlü kirden, gizli ve açık ayıplardan beni temizle. Kabir azabından ve fitnesinden bizleri emin kıl.

Allahumme âmin.

¹⁷ (11/Hud 88)

Duha Süresinin Gölgesinde: Unutan Değil, Hatırlayan Rabbin Var!

Salih Bağırçan

فَالْحَمْدُ لِلَّهِ
الَّذِي
قَلَّمَ

Duha Süresi, Mekke döneminde nazil olup Mushaf tertibinde 93. suredir. Lafzen kısa olmakla birlikte mana bakımından son derece derin ve çok yönlü bir içeriğe sahiptir. Müfessirler tarafından, Rasulullah'ın (Sallallahu aleyhi ve sellem) şahsında ümmete yöneltilecek tesellî, hatırlatma ve yönlendirme beyanı olarak değerlendirilmiştir. Özellikle nübüvvetin ilk yıllarında yaşanan inzivâ, tecrit ve îtiraz ortamında gelen bu sure, Nebvî misyonun seyri açısından da son derece mühimdir.

Sure, ismini ilk ayette geçen "وَالضُّحَىٰ" kelimesinden alır. "Duha" sabah güneşinin ortalığı aydınlattığı, gecenin karanlığından sonra gelen parlak zaman dilimini ifade eder. Bu vaktin Kur'an'da yemin zarfı olarak kullanılmasının birçok mana taşıdığı üzerinde durulmuştur. İbn-i Aşûr, bu yeminle Allah Teâlâ'nın, karanlıkların ardından gelen aydınlığı temsil ettiğini, sembolik bir şekilde Nebî'nin risalet sürecindeki geçici sıkıntılardan sonra zuhur edecek ilâhî fütûhatı haber verdiğini ifade eder.

Surenin nüzulüne dair rivayetlerin başında, vahyin bir müddet kesilmesi (fetretül-vahy) gelir. Bu süreçte müşrikler, Rasulullah'la (sallallahu aleyhi ve sellem) alay ederek, "Muhammed'in Rabbi onu terk etti" (وَدَّعَاهُ رَبُّهُ) dediler. Bu sözler üzerine Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) büyük bir hüzne gark oldu. Kalbini saran mahzûniyet, sükûnetini derinden sarstı. İşte böyle bir hal içinde Duha Suresi nazil oldu.

Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği hadislerde Rasulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) Cebrâîl'in (aleyhisselam) gecikmesine üzüldüğü ve bu süre zarfında Rabbinden uzak kaldığını düşündüğü rivayet olunur. Ancak bu surede geçen "مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ" (Rabbin seni ne terk etti ne de darıldı) ayeti, bu vehmin bâtil olduğunu ve Allah'ın Nebîsine olan hitabının kesilmediğini beyan eder.

Duha Suresinden Dersler

1) Müslümanın Allah'tan Başka Bir Şeye Yemin Etmesi Caiz Değildir

Allah Teâlâ, dilediği mahluklarına yemin eder. Ancak bir Müslümanın Rasulullah'a (Sallallahu aleyhi ve sellem), Allah'ın salih kullarından birine, emanetlere, herhangi bir yaratılmışın (örneğin anne-baba gibi) hayatına, Kâbe'ye, boşanmaya veya şerefe yemin etmesi caiz değildir. Çünkü Allah'tan başka bir şeye yemin etmek haramdır; bu, bir çeşit şirk sayılır.

Müslim'den rivayet edilen bir hadiste Abdullah bin Ömer (radiyallahu anhu) şöyle anlatmaktadır:

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Ömer bin Hattab'ı bir yolculukta babasına yemin ettiğini işitince şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Allah, sizlere babalarınıza yemin etmemenizi emreder. Yemin eden kişi ya Allah'a yemin etsin ya da susmayı tercih etsin."¹

2) Allah Teâlâ Salih Kullarını Unutmaz ve Her Kötülükten Korur

Allah Teâlâ, salih kullarını asla bırakmaz. Onlar her yerde Allah'ın yardım ve koruması altındadırlar. Onları iyi işler yapmaya muvaffak kılar, her kötülükten korur, dualarını kabul eder, düşmanlarına karşı yardım eder.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Onlar, kendilerine 'insanlar, size karşı insanlar topladılar, artık onlardan korkun' dedikleri halde imanları artanlar ve 'Allah bize yeter, O ne güzel vekildir' diyenlerdir. Bundan dolayı, kendilerine hiçbir kötülük dokunmadan bir bolluk (fazl) ve Allah'tan bir nimetle geri döndüler. Onlar, Allah'ın rızasına uydular. Allah, büyük fazl (ve ihsan) sahibidir."²

¹ (Buhari)

² (3/A-i İmran 173-174))

Kur'an'da bunun örnekleri çoktur:

a) Nuh'un (aleyhisselam) Boğulmaktan Kurtuluşu:

Allah Teâlâ buyuruyor:

"İnsanlar onlara 'Düşmanınız olan insanlar size karşı bir ordu topladılar, onlardan korkun' dediler. Bu, onların imanını artırdı da 'Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir' dediler. Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan, Allah'tan nimet ve bollukla geri döndüler; Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük, bol nimet sahibidir."

b) Musa (aleyhisselam) ve Kavminin Firavun'dan Kurtuluşu:

Allah Teâlâ buyuruyor:

"And olsun ki, Nuh Bize seslenmişti de duasına ne güzel icabet etmiştik. Onu ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtarmıştık. Ancak onun soyunu sürekli kıldık. Sonra gelenler içinde 'Alemlerde, Nuh'a selam olsun' diye ona iyi bir ün bıraktık. İşte Biz iyi davrananları böyle mükafatlandırırız. Doğrusu o, bizim inanmış kullarımızdandı. Sonra, diğerlerini suda boğduk."³

c) Eyüb'ün (aleyhisselam) Hastalıktan Şifası

Allah söyle buyurmaktadır:

"Eyyûb de 'Başıma bir bela geldi (Sana sığındım), Sen merhametlilerin merhametlisin' diye Rabbine nida etmişti. Biz de onun duasını kabul etmiş ve başına gelenleri kaldırmıştık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hatıra olmak üzere ona tekrar ailesini ve kaybettiğiyle bir mislini daha vermiştik."⁴

3) Dünyadan Elini Çekmek (Zühd), Dünya ve Kıyamet Günü'nde Mutluluğun Yoludur

Zühd; Allah Teâlâ'nın ahiret sevabı için dünyadaki helal zevklerden ve nimetlerden ölçülü ve az tüketme, onlara aşırı bağlanmama demektir.

Ebu'l-Abbas Sehl İbn-i Sa'd es-Sâidî'nin (radiyallahu anhu) rivayetine Rasulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) bir adam geldi ve:

– Ya Rasulallah! Bana, yaptığım zaman hem Allah'ın hem de insanların beni seveceği bir iş söyle, dedi. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): **"Dünya ve dünyalıklardan yüz çevir, Allah seni sevsin; halkın elinde olandan yüz çevir, insanlar seni sevsin"** buyurdu.⁵

Zühdün Faydaları

Zühdün bazı önemli sonuçlarını şöyle özetleyebiliriz:

1. Zühd, Allah'a tam güvenmektir.
2. Zühd, müminin kalbine kanaat (yetinme) duygusunu aşılır.
3. Zühd, mümini geçici zevklere bağlanmaktan alıkoyar, onu ebedi cennet nimetleri için çalışmaya yöneltir.
4. Zühd, mümini nefsin arzularından ve günahlardan korur.
5. Zühd eden mümin Allah tarafından sevilir ve Allah'a yakınlaştırılır.
6. Zühd, dünyada huzur ve ahirette mutluluktur.
7. Zühd eden mümin insanların sevgisini kazanır.

³ (37/Saffat 75-82)

⁴ (21/Enbiya 83-84)

⁵ (Buhari, Müslim)

8. Zühd, Rasulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) ve sahabelerinin hayat tarzını örnek almaktır.

9. Zühd, insanı Allah yolunda harcama-ya teşvik eder, dünyaya bağlanmaktan alı-koyar.

10. Zühd, mümini şeytanın, dünya ve nefsin köleliğinden kurtarır.

4) Rasulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah Katındaki Yüce Makamı

Rasulullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah katındaki yüce makamını gösteren bazı önemli hususları şöyle sıralayabiliriz.

a) Allah Teâlâ, Rasulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) diğer peygamberlerden farklı olarak bazı hususlarla özel kılmıştır.

İki büyük hadis kitabı olan Buhari ve Müslim'de Câbir bin Abdullah'tan rivayet edildiğine göre Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Benden evvel hiç kimseye verilme-yen beş şey bana ihsân edildi: Bir aylık yola kadar (düşmanların kalbine) korku salmakla yardım edildim. Yeryüzü bana namazgâh ve temizlik vâsıtası kılındı. Onun için ümmetimden birine namaz vakti nerede gelirse hemen oracıkta namazını kılversin! Ganimetler bana helâl kılındı. Hâlbuki benden evvel kimseye helâl edilmemiştir. Bana şefâat verildi. Benden evvel her Nebî, husûsî olarak kendi kavmine gönderilirken ben umûmî olarak bütün insanlığa gönderildim."⁶

b) Allah Teâlâ, Rasulullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) bütün yeryüzü insanları-na gönderilen son peygamber olarak seç-miştir:

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir."⁷

c) Allah Teâlâ Rasulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) en güzel, en üstün ilahi kitabı indirmiştir:

Allah şöyle buyurur:

"Kuran'ı, önce gelen Kitab'ı tasdik ederek ve ona şahid olarak gerçekle sana indirdik. Allah'ın indirdiği ile ara-larında hükmet; gerçek olan sana gel-miş bulunduğuna göre, onların hevesle-rine uyma!"⁸

İbn-i Abbas (radiyallahu anhuma) şöyle demiştir:

"Ve onun üzerinde hâkim kıldık" ifa-desi, kendinden önce gelen kitaplar üze-rinde hüküm koyması demektir.⁹

d) Allah Teâlâ, Rasulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) indirilen Kur'an'ı koru-mayı taahhüt etmiştir:

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Biz zikri indirdik ve onu muhafaza eden de biziz."¹⁰

İmam Beğavî şöyle der:

"Biz zikri indirdik" Burada zikir Kur-'an'dır.

"Ve onu muhafaza eden de biziz" demek ise, Şeytanların içine katmak, çıkarmak veya değiştirmek suretiyle Kur-'an'a zarar vermesine izin vermemektir.

Allah şöyle buyurur:

"Onun önünden ve arkasından hiç-bir batıl gelmez."¹¹

⁷ (33/Ahzab 40)

⁸ (5/Maide 48)

⁹ (İb-n Kesir 3/128)

¹⁰ (15/Hicr 9)

¹¹ (41/Fussilet 42)

⁶ (Buhari, Müslim)

Buradaki "batıl" şeytandır. O, Kur'an'a kendinde olmayan bir şeyi ekleyemez, çıkaramaz ya da değiştiremez.

5) Allah Teâlâ'nın Yetimlere İyi Davranmamızı Emretmesi

Allah (azze ve celle) şöyle buyurmaktadır:

"Sana yetimleri sorarlar, de ki: "Onların işlerini düzeltmek hayırlıdır". Eğer onlarla bir arada yaşarsanız, artık onlar sizin kardeşlerinizdir. Allah düzeltenden bozanı ayırdetmesini bilir. Allah dileseydi sizi zora sokardı. Allah şüphesiz güçlüdür, Hakim'dir."¹²

"Yetimin malına ergin çağa ulaşana kadar en güzel şeklin dışında yaklaşmayın. Ahdi de yerine getirin, doğrusu verilen ahidde sorumluluk vardır."¹³

Buhari'de Sehl bin Sa'd el-Sa'di'den rivayetle Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) **"Ben ve yetimlerin velisi cennette böyleyiz"** dedi ve işaret parmağı ile orta parmağı arasını açtı.¹⁴

6) İslam'da Fakirlere İyilik, İnsanları Eğitmek ve İyilik Yapanlara Teşekkür Etmek

a) İslam, Fakirlere İyilik Yapmayı Emreder:

Kur'an-ı Kerim, mallarını hayır işlerinde harcamayı, özellikle fakirlere, yoksullara, yetimlere ve yolculara yardım etmeyi emreder:

"Zekatlar; Allah'tan bir farz olarak yoksullara, düşkünlere, onu toplayan memurlara, kalbleri Müslümanlığa ısındırılacaklara verilir; kölelerin, borçluların, Allah yolunda olanların ve yolda kalanların uğrunda sarfedilir. Allah bilendir, hakimdir."¹⁵

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Dul kadın ve yoksula yardım eden kişi, Allah yolunda cihad eden, gece namaz kılan veya gündüz oruç tutan gibidir."¹⁶

b) İslam, Alimlerin İnsanlara Din ve Dünya Bilgisi Öğretmesini Emreder

Allah, Peygamberi müminlere göndermiştir ki onlara Kitabı ve hikmeti öğretsin:

"Şüphesiz Allah, müminlere kendi içlerinden bir peygamber göndermiştir. O, ayetlerini onlara okur, onları temizler, Kitap ve hikmeti öğretir."¹⁷

Rasulullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) hitaben:

"Biz sana zikri indirdik ki, onlara indirilenleri açıklayasın ve düşünsünler."¹⁸

Her gruptan bir avuç insan gönderilerek din öğrenmeleri ve sonra kendi toplumlarını uyarmaları emredilmiştir:

"Müminler toptan savaşa çıkmamalıdır. Her topluluktan bir taifenin dini iyi öğrenmek ve milletlerini geri döndüklerinde uyarmak üzere geri kalmaları gerekli olmaz mı? Ki böylece belki yanlış hareketlerden çekinirler."¹⁹

¹² (2/Bakara 220)

¹³ (17/İsra 34)

¹⁴ (Buhari)

¹⁵ (9/Tevbe 60)

¹⁶ (Buhari)

¹⁷ (3/Al-i İmran 164)

¹⁸ (16/Nahl 44)

¹⁹ (9/Tevbe 122)

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır:

“İnsan öldüğünde amel kesilir, ancak üç şey hariç: Devam eden sadaka, faydalı ilim ve kendisine dua eden salih evlat.”²⁰

c) İyilik Yapanlara Teşekkür Etmek, İslam'ın Güzel Adabındandır.

Allah'a ve anne-babaya şükretmek çok önemlidir, çünkü anne-baba, insanın terbiyesinde büyük bir nimettir:

“Biz insana, ana ve babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu, güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşıdı. Çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bana ve ana babaya şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş Bana'dır.”²¹

²⁰ (Müslim)

²¹ (31/Lokman 14)

İlim Talebesi Ve Edep

Ümmü Firdavs

Bil ki ilim, edep ile güzelleşir; edep olmadan öğrenilen bilgi, sahibine ağır bir yükten başka bir şey kazandırmaz. İmam Malik rahimehullah'ın öğrencilerine nasihatı meşhurdur: "İlmi almadan önce edebi öğreniniz." Çünkü edep, ilmin meyvesi olduğu gibi aynı zamanda ilmin muhafızıdır.

Nice kimseler vardır ki ilim elde eder, kitaplar okur, dersler dinler. Fakat kalbinde edep olmayınca, ilmi onu yüceltmek yerine zillete sürükler. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de kendisine ilim verilen fakat edepsizliği sebebiyle o ilmiyle dalaletе düşenlerden bahsedilmiştir (A'râf, 175-176). Demek ki ilim, edeple birlikte bereket bulur; edepsiz bir ilim ise sahibini helake götürür.

Kur'an'ın Edep Öğretisi

Kur'an-ı Kerim, bize edebın en güzel örneklerini sunar. Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Sana Kitab'ı ve hikmeti indiren Allah'tır. Allah'tan korkun ve bilin ki Allah her şeyi bilendir." (Bakara, 231)

İlim ve hikmet, takva ile beraber zikredilmiştir. Çünkü takvasız ilim, faydasız bir bilgiden öteye geçmez. İlim talebesi, önce Rabbine karşı edepli olur; farzlarını aksatmaz, günahları küçümsemez, kalbini riyadan ve kibirden temizlemeye çalışır.

Yine Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin." (Ahzâb, 70)

İlim talebesi için dil, en büyük imtihan noktalarından biridir. Lüzumsuz tartışmalar, çekişmeler, başkalarını küçümseyen sözler, ilmin nurunu söndürür. Kur'an'ın emrettiği gibi doğru söz söylemek, ilim yolcusunun edebinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Ashâb-ı kiramın edebi de Kur'an'da anlatılır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Peygamber'in evlerine izinsiz girmeyin... Bir yemek için davet edilmedikçe de girmeyin. Davet edildiğinizde girin, yemeği yediğinizde dağılın. Çünkü bu davranışınız Peygamber'i üzmemekte, fakat o sizden utanmaktır. Allah ise gerçeği açıklamaktan utanmaz." (Ahzâb, 53)

Bu ayet, bizlere yalnızca Peygamber'e karşı değil, bütün ilim ehline karşı edepli olmayı öğretir. Hoca veya âlimin özel hayatına saygı göstermek, meclis adabına riayet etmek, aslında Kur'an'ın talebeye yüklediği edeplerden biridir.

Hadislerle Edep

Resûlullah (sav) buyuruyor ki:

"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır." (Tirmizî, Radâ, 11)

"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa ya hayır söylesin ya da sussun." (Buhârî, Edeb, 31)

Görülüyor ki ilim, edep ve ahlakla beraber ele alınmadıkça kemale ermez. İlim talebesi, sözünde ölçülü, ahlakında dengeli, davranışlarında vakarlı olmalıdır. Çok konuşmak ilim değildir; edeple konuşmak ilimdir.

Resûlullah (sav)'ın yanında bulunan ashâbın hali bizim için en büyük örnektir. Rivayet edilir ki onlar, Rasûlullah (sav)'ın yanında öyle edepli oturdular ki başlarını kaldırmaya cesaret edemezlerdi. Bu hal, ilim meclisinde nasıl bir vakar içinde olunması gerektiğini gösterir.

Âlimlerin Nasihati

İmam Şafîî rahimehullah der ki: "İlim, edep ile süslenmelidir. Edep, ilimden daha üstündür." Çünkü ilmi koruyan şey edeptir. Eğer edep yoksa, ilim bir övünç vesilesine dönüşür ve sahibini helake sürükler.

Büyük âlimler, öğrencilerine önce edeplerini öğretir, sonra ders verirdi. Mesela İmam Ahmed bin Hanbel'in ders halkasında bulunanlar şöyle derlerdi: "Biz ondan sadece hadis değil, edepli oturmayı, vakar ve sükûnet içinde bulunmayı da öğrendik."

İmam Zührî rahimehullah şöyle der: "Biz, ilmin onda dokuzunu edep olarak öğrendik." Yani edep olmadan ilim neredeyse hiçtir.

İlim Talebesine Nasihat

1. Hocana karşı edebini koru!

Hocan, sana sadece bilgi aktaran biri değildir; aynı zamanda seni ilme götüren bir rehberdir. Bu sebeple hocana karşı edepli olmak, ilmin bereketini korumak demektir. İmam Şafîî rahimehullah şöyle der: "Hocana tam bir tevazu ile yaklaşmadıkça ilimde bereket bulamazsın. Zira ilim, ancak edeple öğrenilir."

Rasûlullah (sav) buyuruyor:

"İlim, öğrenmekle; hilim, sabretmekle kazanılır." (Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, 2664)

İlim öğrenmenin ilk adımı, hocanın yanında sabırla ve hürmetle oturabilmektir. Onun sözünü kesmemek, nasihatlerini küçümsememek, hatalarını yüzüne vururken kırıcı olmamak talebenin edebidir. Çünkü hocasına hürmet etmeyen, aslında kendi ilmine hürmet etmemiş olur.

Geçmiş âlimlerin hâli buna en güzel örnektir. İmam Mâlik'in ders halkasında öğrenciler seslerini kısmadan konuşmaz, hatta sorularını bile vakarla sorarlardı. İlim yolcusu da hocasının yanında vakarını korumalı, kendisini ilimle meşgul eden o kıymetli insana teşekkür duygusunu yitirmemelidir.

2. Arkadaşına karşı edebini koru!

Ey kardeşim! Unutma ki ilim meclisindeki yol arkadaşların, seninle aynı hedefe yürüyen yolculardır. Onlara karşı kalbinde küçümseme duygusu taşıma. Çünkü kibir, ilmin en büyük afeti ve edepsizliğin bir göstergesidir.

Resûlullah (sav) buyuruyor:

"Müslüman, Müslümanın kardeşidir; ona zulmetmez, onu yalnız bırakmaz, onu hor görmez. Takva işte buradadır." (Müslim, Birr, 32)

Arkadaşının kusurunu araştırma, hatasını alenileştirme. Eğer bir hatasını düzeltecek sen, bunu edeple ve incitmeden yap. Zira ilim meclisinde kardeşlik bağları kuvvetli olmazsa, o meclisten bereket kalkar.

Âlimler, ilim yolculuğunu tek başına değil, kardeşleriyle beraber yürüdüler. İbn Abbas'ın şu sözü bunu ne güzel anlatır: "Ben bir Müslüman kardeşimin yanında, Allah'ın bana vereceği bir ilmi beklemekten daha fazla sevinmem." Bu söz, kardeşini kendine rakip değil, yol arkadaşı görmenin edep olduğunu öğretiyor.

3. Kitaplarına karşı edebini koru!

İlim kitapları, senin en yakın dostlarındır. Onlar birer kağıt yığını değil, içinde ümmetin asırlık birikimini barındıran hazinelerdir. Bu yüzden kitabına karşı özen göstermek, ilmin emanetine sahip çıkmaktır.

Geçmiş âlimler kitaplarına öyle hürmet ederlerdi ki, mürekkebi israf etmemeye çalışır, kitaplarını yüksek ve temiz yerlere koyar, onları hor ve dağınık bırakmazlardı. Hatta bazı âlimler, kitaplarına abdestli dokunmayı tercih ederlerdi. Çünkü bilirlerdi ki kitap, sahibini ilimle donatan bir nimettir.

Ey talebe! Kitaplarını karalamaktan, onları değersiz eşyalar gibi oraya buraya atıp hor görmekten sakın. Zira ilim, kendisine hürmet edilene bereket verir.

4. Niyetine karşı edebini koru!

İlim yolunun en önemli edeplerinden biri de niyetin Allah için temiz olmasıdır. İlim, eğer Allah rızası için öğrenilmezse sahibine yük olur. Resûlullah (sav) buyuruyor:

“Kim ilmi, âlimlerle tartışmak, cahilleri susturmak veya insanların ilgisini çekmek için öğrenirse Allah onu cehenneme sokar.” (Tirmizî, İlim, 19)

İşte bu hadis, ilim yolcusuna çok açık bir uyarıdır. Niyetini sürekli gözden geçir, kalbini Allah için ihlâsa yönelt. Çünkü ihlâs olmadan ilim, insanı kibir ve tartışma bataklığına sürükler. Ama ihlâsla öğrenilen az bir ilim, kişiye dünyada da ahirette de izzet kazandırır.

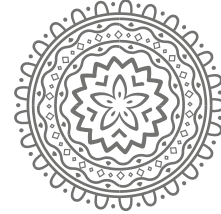
İmam Gazâlî der ki: “İlmi, Allah rızası için öğrenmeyen, Allah'tan başka maksada yönelmiş olur. Böyle olanın ilmi, onun aleyhine bir delil olur.”

Ey kardeşim! Senin ilmin, edebin kadardır. Edebin az ise, çok ilmin sana fayda vermez. Ama edebin çok ise, az bir ilimle bile Allah katında yücelirsin.

Resûlullah (sav) ashabına sadece ilim öğretmedi; aynı zamanda edebi öğretti. Çünkü edep, ilmin ruhudur. İlmiyle birlikte edebi olmayan bir talebe, aslında sadece yük taşımaktadır. Ama edepli bir talebe, az bilgisiyle dahi insanlar için bir nur ve hidayet vesilesi olur.

Allah Teâlâ bizleri, hem ilim hem de edep ile süslenmiş kullarından kılsın. Allahumme amin.

Selam ve dua ile.....

Kişi Arkadaşının Dini Üzeredir

Muhammed Fırat

الدَّيْرُ النَّصِيحَةُ
Nasihatimiz Var

Takva

Ekim 2025
58. Sayı

takvadergisi.org

Bilindiği üzere insanoğlu, sosyal bir varlıktır; tek başına hayatını idâme ettirmesi, yalnız başına hayatta kalması mümkün değildir. Yaşadığımız hayat, yalnız bir minval üzere sürüp gitmez; tıpkı mevsimler gibi sürekli değişir. Bazen acı, bazen tatlı; bazen iyi, bazen kötü olur. Bu nedenle, bu acı veya tatlı günlerimizi bizimle paylaşacak dostlara ve arkadaşlara ihtiyacımız vardır. Peki arkadaşlık yapacağımız kişiler nasıl olmalıdır?

Rasulullah sallallâhu aleyhi ve sellem'e "Yâ Rasulallâh! Acaba hangi arkadaşımız daha hayırlıdır" diye soru sorulunca Rasulullah sallallâhu aleyhi ve sellem şu üç özelliği zikrederek cevap verdi:

مَنْ ذَكَرَكُمْ بِاللَّهِ رُؤْيَاهُ، وَزَادَ فِي عِلْمِكُمْ مَنْطِقَهُ
وَذَكَرَكُمْ بِالْآخِرَةِ عَمَلُهُ.

* **Görüldüğünde size Allah'ı hatırlatan,**

* **Konuştduğunda ilminizi artıran,**

* **Yaptığı işlerle ahireti hatırlanıza getiren kimsedir.¹**

Bir başka hadiste de şöyle buyurdu:

"Bu ümmet içerisinde Allah'ın en hayırlı kulları, görüldüklerinde Allah'ı hatırlatan kimselerdir."²

Arkadaşlarımızın nasıl olması ve hangi vasıflara sahip arkadaşlar seçmemiz gerektiği noktasında bu hadisler aslında bizlere ipuçları vermektedir.

Rastgele arkadaş seçimi insanı helake götüren unsurlardan birisidir. İnsan, arkadaş seçerken çok dikkatli olmalı ve sadece Allah'tan korkup sakınan kimseyle arkadaşlık etmelidir. Aksi halde helakin eşiğine gelebilir.

Zikretmiş olduğumuz hadiste anlatılan 3 maddeyi kısaca izah edecek olursak;

* Hadiste ilk olarak **"Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatan insanlar"** hayırlı arkadaş portresi olarak bize sunulmaktadır. Görüldüklerinde Allah'ı hatırlatan insanlar...

Acaba nasıl? Ne şekilde?

Kendileri ile bir araya geldiğimizde bizlere Rabbimizi hatırlatan, gündemlerinde hep Allah olan ve hep Allah'ı anlatan arkadaşlar...

İşte bu Nebevî tavsiyeyi iyi düşünmemiz ve arkadaşlarımızı bu tavsiyeye göre seçmemiz gerekmektedir. Peki, bir insan görüldüğünde Allah'ı bizlere nasıl hatırlatır?

a- Kılık-kıyafeti ve İslamî görünümüyle ki, bu onun İslamî giyiniş tarzı ve sakal gibi İslamî kimliğinin dışa vurulması ile olur.

b- Davranışlarındaki ağırlık ve İslam'ın ona öğrettiği ağırbaşlılık ile ki, bu da onun oturması, kalkması, yemesi, içmesi ve benzeri davranışlarındaki güzellik ile olur.

c- Söz ve davranışlarındaki uyum ki, bu da doğruluk, sadakat, edep ve ahlakî tavırlarda meydana çıkar.

d- Dışa yansıttığı pozitif enerjisi ile ki, bu da tebessüm, güler yüz ve insanların yardımına koşma gibi canlılığını gösteren fiillerle olur.

e- Allah'ı anması ile ki, bu da bulunduğu ortamlarda Allah'ı anlatması, O'nu gündem etmesi ve O'ndan gelen doğruları insanlığa ulaştırması ile olur.

İşte böylesi fiillere sahip olan bir insan, Allah'ı bizlere hatırlatan insandır.

¹ (Da'ifu't-Terğib ve't-Terhib, 1/20. Zayıf bir senetle rivayet edilmiştir.)

² (Silsiletu'l-Ehâdisi's-Sahihâ, 2849.)

* Hadisin ikinci maddesinde hayırlı bir arkadaşın **"Konuştuğunda ilmimizi artıran"** bir arkadaş olduğu ifade edilmektedir.

Yani arkadaşlarımızın bilgili, ilim sahibi ve insanlara hakikatleri anlatan şahsiyetler olması gerekmektedir. Unutulmalıdır ki, ilim sahibi olmayanlar, başkalarının ilmini artıramazlar. Bu nedenle arkadaşlarımızı seçerken onların; Allah'ı, Peygamberi, Kur'ân'ı ve İslam'ın hakikatlerini tanıyan insanlar olmalarına dikkat etmemiz gerekmektedir.

İmam Âcurrî rahmetullahi aleyh'in bu konuda çok önemli bir nasihati vardır. O, "Âlimlerin Ahlakı" adlı eserinde der ki:

"Âlim bir şahsiyet, dostlarını üç guruba ayırır. (Onun arkadaşları):

1- Ya kendisinden daha bilgili olan ve ondan hayır öğreneceği bir kimse,

2- Ya kendisi ile denk olan; ama kendisi ile müzakere edebileceği bir kimse,

3- Ya da kendisinden daha düşük seviye de olan ve kendisine ilim öğreteceği bir kimse (olmalıdır.)"³

İmam Âcurrî'nin bu nasihati, aslında sadece âlimlere yöneltilmiş bir nasihat değildir. Aksine bu nasihat, her Müslüman için geçerli olan ve itina ile dikkat edilmesi gereken bir nasihattir. Her müslümanın arkadaşı aslında bu üç sınıfın haricinde olmamalıdır. Eğer bu üç gurubun haricinde bir arkadaşı olursa, bu arkadaşın ona zararından başka bir şeyi olmaz.

Rasulullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in tavsiyesine göre arkadaşımızın öğretici pozisyonunda olması, yani kendisinden hayrı ve iyiliği öğrenebileceğimiz bir insan

konumunda olması gerekmektedir. Hadis-i şerifin **"Konuştuğunda ilminizi artıran..."** kısmı bunu ifade etmektedir. Ama aynı zamanda bizler de birilerine arkadaş olacağımız için bizim de bu makamda olması, dolayısıyla bizlerin de ilmî birikimi olan insanlar sınıfında yer alması gerekmektedir. Her halükarda burada ilme ve bilgili bir insan olmaya teşvik vardır.

* Hadisin son kısmında ise **"Yaptığı işlerle ahireti hatırlanıza getirendir"** buyrulur arkadaşlarımızın yaşantıları ile sanki ahirete adanmış birisi gibi ameller işleyen kimse olması gerektiği vurgulanmıştır.

Yani bu arkadaş öyle bir arkadaşdır ki, ortaya koyduğu davranışlar ve yapmış olduğu işler ile insanlara ahireti ve Allah'a hesap verileceğini hatırlatır. Onun davranışlarını ve amellerini görenler, bu şahsın hep Allah'a hesap verme şuurunu içerisinde yaşayan bir kimse olduğunu bilirler ve bundan etkilenerek kendilerinin de böyle olmaları gerektiğini idrak ederler.

Bir insanın, "Ameli ile ahireti hatırlatması" demek, kıldığı namazı, tuttuğu orucu, yaptığı cihadı, verdiği sadakası... ile ahirete gideceğimizi ve bu noktalarda Allah'a hesap vereceğimizi hatırlatması demektir.

Arkadaş seçiminde Efendimiz'in bu direktifini aklımızdan çıkarmamalıyız ve bu hadisi kendimiz için şiar edinerek arkadaş seçerken ya da birilerine arkadaş olurken hadisin bizlere verdiği mesajları dikkate alarak arkadaşlık etmeliyiz.

Dostluk Yalnız Müminlerle Kurulmalıdır

Bir müslümanın arkadaşı, aynı kendisi gibi Müslüman ve mümin olmalıdır. Bir müslümanın kendi akidesinden ve kendi

³ (Bkz. sf. 41.)

inancından olmayan insanlarla sıkı-fıkı olması, dostane bir tavırla onlarla ilişki içerisinde girmesi asla düşünülemez. Çünkü böylesi tavırlarla onlarla arkadaşlık etmek zamanla insanı onlara benzetecek ve onu - Allah korusun- helakin eşiğine getirecektir.

Nitekim Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem bir hadisinde bu hakikate dikkat çekerek yalnız müminlerle arkadaşlık edilmesi gerektiğini açık bir şekilde dile getirmiştir.

Efendimiz şöyle buyurmuştur:

لا تصاحب إلا مؤمنا ولا يأكل طعامك إلا تقي

"Ancak mümin birisiyle arkadaşlık et; yemeğini de ancak müttaki insan(lar) yesin."⁴

Bir müslümanın birileri ile "dost" olabilmesi için, dost edinilecek o şahısların mutlaka iman etmiş olmaları şarttır. Çünkü insan, ancak kendisine başkalarından daha yakın hissettiği kişileri dost edinir ve ancak diğer insanlara nispetle daha yakın olduğuna inandığı kimselerle düşüp kalkar, onlarla daha samimi ilişkiler içerisine girer. **Çünkü dostluk, normal beşerî ilişkilerin en ileri noktasıdır.** İşte bu nedenle samimi ilişkiler içerisine gireceğimiz insanların her şeyden önce şirkten uzak olmaları ve gerçek anlamda Allah'a iman etmeleri gerekmektedir.

Dost edinilen bir şahsın şirkten kendisini arındırmış olması ve Allah'a hakkıyla iman etmesi, onu arkadaş edinen kimsenin yanlış yollara düşmesini engellemesi bakımından son derece önemlidir. Zira şirkten sakınan bir insan,

aynı zamanda arkadaş olduğu insanları da şirkten sakındıracaktır. Dolayısıyla böylesi bir şahsiyetle arkadaş olan kimse, Allah'ın izni ile şirke düşme noktasında kendisini ciddî anlamda koruma altına almış olacaktır. İşte bu nedenle bizlere mümin olan kişilerle arkadaşlık etmemiz emredilmiştir.

Aslında bu, sadece Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem tarafından verilmiş bir emir değildir. Aksine bu, Kur'an'ı Kerim'de Rabbimiz tarafından da sürekli vurgulanmış bir emirdir. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Mü'minler, mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. Kim böyle yaparsa Allah ile bir ilişkisi kalmaz..." (Âli İmrân, 28)

"Ey imân edenler! Yahudî ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Onlar (gerektiğinde) birbirlerinin dostlarıdır. Sizden her kim onları dost edinirse, doğrusu o da onlardandır..." (Maide, 51)

"Ey iman edenler! Sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden dininizi alay ve oyun konusu edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin." (Maide, 57)

"Mü'min erkekler de, mü'min kadınlar da birbirinin velîleri (dostları ve yardımcıları) dir." (Tevbe, 71)

Bu ayetlerin tamamında müminlerden başkaları ile dostluk kurulmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Yanlış anlaşılmasın için hemen ifade edelim ki, bu ayetlerde söz konusu edilen dostluk **"arkadaşlık"** değildir. Çünkü bir insan bazen bir kâfirle dinini ulaştırma amacıyla arkadaş olabilir. Burada yasaklanan dostluk, velayet kapsamındaki bir beraberliktir ki, bu müminlerin aleyhinde kâfirlere yardım etmeyi gerektirir ve böylesi bir dostluk insanı şirke düşürür.

⁴ (Ebû Dâvûd, Edeb 16; Tirmizî, Zühd 56.)

Ayetlerde ilk olarak yasaklanan dostluk bu şekildeki bir dostluktur. Dikkat edilirse Rabbimiz böylesi dostluklar kuranların artık **"Allah ile bir ilişkilerinin kalmayacağı"** ifade etmiştir. Peki, kimin Allah ile ilişkisi kalmaz? Bu sorunun cevabı çok net bir şekilde bellidir: Ancak küfre düşmüş insanların Allah ile ilişkisi kalmaz. İmam Taberî bu ayet hakkında şöyle demiştir:

"Kim böyle yaparsa onun artık Allah ile bir ilişkisi kalmaz..." Yani, dininden irtidat edip küfre girdiği için Allah'tan uzaklaşmış, Allah da ondan uzaklaşmış olur.⁵

O halde bu ayetlerde yasaklanan dostluk insanı küfre düşüren bir dostluktur ki, biraz önce de vurgulamaya çalıştığımız gibi, böylesi bir dostluk müminlerin aleyhinde kâfirlere yardım etmek üzere kurulmuştur. Bu anlamdaki bir dostluktan tüm müminlerin sakınması gerekmektedir.

Ama müminlerin aleyhinde kâfirlere yardım etmeyi içerisinde barındırmayan dostluklar, kısım kısımdır. Bir kısmı vardır ki, caizdir. Bir kısmı vardır ki, haramdır. Bu nedenle bir müslümanın kâfir birisi ile dostluk kurarken dostluk ilişkisinin hangi hükme tabi olduğunu tespit etmesi gerekmektedir.

Aslına bakılırsa bir müslümanın kâfirlerle dostluğu, ancak davet ilişkisi içerisinde olmalıdır. Yani Müslüman, ancak tebliğ yapmak ve akidesini ulaştırmak amacıyla bir kâfirle ilişki içerisine girebilir. Tebliğ ve davet amacı gütmeyen her arkadaşlık ilişkisi, insanı her an bir hatanın içerisine düşürebilir. Bu nedenle ilişkilerimizi İslamî çerçeveye oturtmalı ve kiminle dost olup, kiminle dost olmayacağımızı iyi tespit etmeliyiz.

Kişi Arkadaşının Dini Üzeredir

İnsanoğlu, çok çabuk etkilenen bir yapıyla yaratılmıştır. Gördüğü, duyduğu ve müşahade ettiği şeylerden hemen etkilendir; düşüp kalktığı kimselerden, gezip dolaştığı yerlerden yani çevresinden etkilennememesi mümkün değildir.

İşte bu nedendir ki İslam insana iyi arkadaş seçmesini ve hayırlı insanlarla oturup kalkmasını kesin bir dille emretmiştir. Bu bağlamda Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in şu sözünü aklımızdan çıkarmamamız gerekir:

المرء على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل

"Kişi arkadaşının dini (hayat tarzı) üzeredir."⁶

Eğer arkadaşlarımız sahih İslam akidesi üzerinde iseler bu bizi de etkileyecek ve bizlerin de doğru bir inanca sahip olmasını sağlayacaktır. Yok, eğer akideleri bozuk, inançları sapık ise aynı şekilde bu bizde tesir bırakacak ve -Allah korusun- bizlerin de ayağının kaymasına sebep olacaktır.

İnsan kiminle düşüp kalkarsa onunla aynı inancı paylaşır. **Çünkü arkadaş mıknaṭıs gibidir. İyi ise iyiliğe; kötü ise kötülüğe çeker.** Etkilenmemek mümkün değildir.

Rasulullah sallallâhu aleyhi ve sellem sahih bir hadisinde buyurur ki:

"İyi ve kötü arkadaşın hali, güzel koku satanla körük çekenin (demircinin) haline benzer: Misk satan, ya sana güzel kokusundan bir miktar ücretsiz verir ya sen satın alırsın, ya da (hiç değilse onunla beraber olduğun sürece) güzel koku koklamış olursun. Körük çeken kimse ise, ya elbiseni yakar ya da (en azından) kötü gün kötü kokusundan rahatsız olursun."⁷

⁵ (Bkz. Camiü'l-Beyân, 6/313.)

⁶ (Ebû Dâvûd, Edeb 16; Tirmizî, Zühd 45.)

⁷ (Buhârî, Zebâih 31; Müslim, Birr 146.)

İşte iyi arkadaşla kötü arkadaşın örneği...

Hangisi ile beraber olmak istersin? Kokucuyla mı yoksa demirciyle mi?

Rabbimiz Tevbe suresi 119'da buyurur ki:

"Ey iman edenler, Allah'tan korkup sakının ve sadıklarla beraber olun!"

Bir müslümanın bu emre kayıtsız kalması düşünülemez. Onun mutlaka sadık kullarla, Allah'a kendisini adanmış insanlarla beraber olması, onlarla düşüp-kalkması gerekmektedir.

Peki, ayette zikri geçen "Sadık" insanlar kimlerdir? Vasıfları nelerdir? Hangi özelliklere sahip olan insanlara "sadık" denir?

Sadık bir kimse, her şeyden önce kendisini Allah'ın razı olmadığı her türlü söz, davranış ve inançlardan arındırmış kimse demektir. Bununla birlikte özü ve sözü doğru olan, ihlâsı asla terk etmeyen ve her daim doğru konuşmaya özen gösteren insanlara denir.

Kötü Arkadaş Ahirette Pişmanlık Vesilesidir

Düzgün arkadaş seçmeyen kimseler, yarın kıyamet günü bin pişman olacak ve dünyada iken kötü arkadaş seçmelerinden ötürü nedametlerinden ellerini ısıracaklardır. Ama vakit el ısıрма vakti değildir!

Bakınız, Rabbimiz Furkan suresi 27. ayet ve devamında dünyada iken düzgün arkadaş seçmeyenlerin pişmanlıklarını nasıl bildiriyor:

وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا يَا وَيْلَتَا لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فَلَانًا خَلِيلًا لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا

"O gün zalim kimse, (çaresizlik içinde) ellerini ısırp şöyle diyecektir: "Ne olurdu ben de peygamberle beraber aynı yolu tutsaydım! Yazıklar olsun bana, keşke falanı (filanı) dost edinmeseydim! Andolsun, Kur'an bana geldikten sonra beni ondan o saptırdı. Zaten şeytan insanı yardımcısız bırakıverendir!"

Zuhuruf suresi 67. ayette de şöyle buyurur:

الْأَجْلَاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

"O gün bütün dostlar birbirlerine düşman olacaklardır; ancak takva sahipleri müstesnadır."

Eğer insan dünyada iken salih, Allah'tan korkan, Rabbine ibadet eden, ihlâslı ve müttakî kimseleri dost edinmezse ahirette mutlaka pişman olacak ve pişmanlıktan dolayı ellerini ısıracaktır. Allah'ın "olacaktır" dediği bir şeyde hiç olmama gibi bir ihtimal olur mu? Allah böylesi insanlarla dostluk kurmayanların, sapık kimseleri velî edinenlerin mutlaka pişman olacaklarını ve bunun göstergesi olarak da ellerini ısıracaklarını söylemektedir. Sözü Allah'tan daha doğru olan kimdir? O, "Ellerini ısıracaklardır" dedikten sonra kim aksini iddia edebilir?

Ali radiyallahu anıh'ın arkadaşlık hakkında çok güzel bir nasihatı bulunmaktadır.

O, oğullarına nasihat ederken şöyle demiştir:

"Oğlum!

* Ahmakla dost olmaktan sakın, çünkü sana fayda vermek isterken zararı dokunur.

* Cimriyle dost olmaktan sakın, ona en fazla muhtaç olduğunda yardımına koşmaz, yerinde oturur.

* Kötülük sahibiyle dost olma, o pek az bir menfaat karşılığında seni satar.

* Yalancıyla dost olmaktan sakın, çünkü yalancı serâba benzer, uzağı yakın gösterir sana, yakını uzaklaştırır senden."

Son olarak Rasulullah aleyhissalâtu vesselâm'dan arkadaşlık hakkında nakledilen bazı hadisleri aktararak konuyu noktalandırmak istiyorum. O, şöyle buyurmuştur:

"Amellerin en faziletlisi Allah için sevmek, Allah için buğzetmektir." (Ebû Dâvud, 4599)

"Dostunu/sevdiğini ölçülü sev; bir gün düşmanın olabilir. Sevmediğine de ölçülü buğz et; bir gün dostun olabilir." (Tirmizî, Birr, 60)

"İnsan, sevdiği ile beraberdir." (Müslim, Birr, 161)

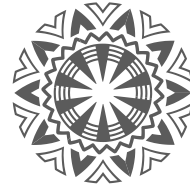
"Kim, insanların kızması pahasına Allah'ı dost edinmekle O'nu râzı ederse, Allah o kimseyi insanların nazarında yüceltir. Kim de Allah'ın gazabına rağmen insanları râzı ederse, artık onu Allah'ın azabından hiçbir şekilde kurtarmak mümkün olmaz." (Tirmizî, Zühd, 64)

"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu mahrum bırakmaz, onu tahrik etmez. Kişiye kötülük olarak, müslüman kardeşini hakir görmesi yeterlidir. Her müslümanın canı, malı, kanı ve ırzı diğer müslümanlara haramdır. Allah sizin

sûret ve kalıplarınıza bakmaz, fakat kalplerinize ve amellerinize bakar. Sakın ha, birbirinizin satışı üzerine satış yapmayın. Ey Allah'ın kulları kardeş olun. Bir müslümanın kardeşine üç günden fazla küsmesi helâl olmaz." (Buhârî, Nikâh 45)

"Allah'ın kulları arasında bir grup var ki, onlar ne peygamberlerdir, ne şehidlerdir. Üstelik kıyâmet günü Allah indindeki makamlarının yüceliği sebebiyle peygamberler ve şehidler onlara gıpta ederler." Orada bulunanlar sordu: 'Ey Allah'ın Rasûlü, onlar kimdir, bize haber verir misin?' "Onlar, aralarında kan bağı ve dünya menfaati için birbirlerine bağlı olmadıkları halde, Allah'ın nûru (Kur'an) adına birbirlerini sevenlerdir. Allah'a yemin ederim ki onların yüzleri mutlaka nurdur. Onlar bir nur üzeredirler. Halk korkarken onlar korkmazlar; insanlar üzülmürken onlar üzülmezler." Ardından da şu âyeti okudu: "İyi bilin ki, Allah'ın velilerine/dostlarına korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir." (10/Yûnus, 62) (Ebû Dâvud, 3527)

Rabbim hepimize hayırlı arkadaşlar nasip etsin.

Soru-Cevap Köşesi

Hüseyin Oral

Soru: İman esaslarından biri olan kadere imanı nasıl anlamamız gerekir?

Cevap: Kader: Allah Teâlâ'nın ezelî ilmi ve hikmeti gereği kâinat-ta olacakları takdir etmesidir.

Kadere îmân, dört hususu içerir:

1. İster Allah Subhânehu ve Teâlâ'nın fiilleri, isterse kullarının fiilleriyle ilgili olsun, Allah Teâlâ'nın özet ve detaylı, ezelî ve ebedî olarak her şeyi bildiğine îmân etmeyi içerir.

2. Allah Teâlâ'nın, bu fiileri Levh-i Mahfûz'a kaydettiğine îmân etmeyi içeir. Allah Teâlâ bu iki konuda şöyle buyurmuştur:

"(Ey Nebi!) Allah'ın gökte ve yerde ne varsa (hepsini tam olarak) bildiğini ve bunları bir kitab (Levh-i Mahfûz)'a kaydettiğini bilmez misin? Şüphesiz bunu bilmek, Allah'a çok kolaydır." (Hac Sûresi: 70)

Abdullah b. Amr. b. Âs'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir: "Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'i şöyle derken işittim:

- Allah Teâlâ, gökleri ve yeri yaratmadan elli bin yıl önce, mahlûkatın kaderlerini (Levh-i Mahfûz'a) yazdı." (Müslim)

Başka bir hadiste Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir. (Allah kalemi yaratınca) ona: Yaz! Buyurdu.

(Kalem): 'Ey Rabbim! Neyi yazayım?' dedi. (Allah Teâlâ ona şöyle) buyurdu: Kıyâmet kopuncaya kadar (olacak) her şeyin kaderini yaz!" (Ebu Dâvud)

3. İster Allah Subhânehu ve Teâlâ'nın fiili ile ilgili olsun, isterse yaratılanların fiilleri ile ilgili olsun, bütün varlıkların, ancak Allah Teâlâ'nın irâdesi ile meydana geldiğine îmân etmeyi içerir.

Allah Teâlâ kendi fiiliyle ilgili olarak aşağıdaki ayetlerde şöyle buyurmuştur:

"Rabbin, dilediğini yaratır ve (kullarından kendisine dost edinmek için) seçer." (Kasas, 68)

"Allah, (îmân edenleri başarıya ulaştırmak ve kâfirleri de rüsvây etmek hususunda) dilediğini yapar." (İbrahim, 27)

"Annelerinizin) rahimlerinde size dilediği gibi (erkek veya dişi, güzel veya çirkin, cennetlik veya cehennemlik gibi) şekil veren O'dur." (Âl-i İmrân, 6)

Allah Teâlâ yaratılanların fiiliyle ilgili olarak da aşağıdaki ayetlerde şöyle buyurmuştur:

"Eğer Allah, dileyseydi onları sizin başınıza belâ ederdi de onlar (müşrikler) sizinle savaşarlardı." (Nisâ, 90)

"Rabbin dileyseydi onlar bunu yapamazlardı." (En'âm, 112)

Buna göre bütün olaylar, fiiller ve olan şeyler, Allah Teâlâ'nın dilemesi (meşiet) olmadan meydana gelmez. Allah Teâlâ'nın dilediği şey olur, dilemediği şey ise olmaz.

4. Öz benlikleri, sıfatları ve hareketleri ile kâinattaki bütün varlıkları Allah Teâlânın yaratmış olduğuna îman etmeyi içerir. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Allah, her şeyi yaratandır. O, her şeyi gözetleyip koruyandır." (Zümer, 62)

"O, her şeyi O yaratmış ve belirli bir ölçüye göre takdir etmiştir." (Furkan, 2)

"(İbrahim:) Oysa sizi ve yaptıklarınızı (yonttuğunuz putlarınızı) Allah yaratmıştır, (dedi)." (Sâffât, 96)

İnsan, bu şeylere iman ederse, gerçekten kadere doğru bir imanla iman etmiş olur.

Belirttiğimiz şekilde kadere iman, kulun kendi hür iradesiyle yaptığı fiilleri ve bu fiilleri üzerinde bir irâde ve kudreti olmasıyla çelişmez. Zirâ ibadetleri yapmak veya yapmamak, günahları işlemek veya işlememek gibi, tercih edilmesi mümkün olan bir şeyi yapmak veya yapmamak kulun tercihinin bırakılmıştır. Çünkü şeriat ve hakikat, bunun sabit olduğuna delâlet eder.

Allah Teâlâ kulun hür irade ve dilemesi hakkında şöyle buyurmuştur:

"İşte o, (vukû bulacak olmasında hiçbir şüphe olmayan) hak gündür.(O günün dehşetinden kurtulmak) isteyen (salih amelle) Rabbine varan yol tutsun." (Nebe, 39)

Başka bir ayette şöyle buyurmuştur:

"Kadınlarınız (eşleriniz) sizin için (rahimlerine spermlerinizi koyduğunuz ve oradan Allah'ın izniyle çocuklar çıkan) bir tarladır! O halde tarlanıza istediğiniz gibi gelin." (Bakara, 223)

Kulun kudreti hakkında ise şöyle buyurmuştur:

"(Ey mü'minler!) O halde gücünüz yettiği kadarıyla Allah'tan korkun (Allah'tan korkmak konusunda güç ve takatinizi harcayın)." (Teğâbun, 16)

Başka bir ayette ise şöyle buyurmuştur:

"Allah, hiç kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemes. (Herkesin) kazandığı (iyilik) kendi lehine, işlediği (kötülük) ise aleyhinedir!" (Bakara, 286)

Hakikat, kulun hür irade ve fiili olduğuna delalet eder: Zira her insan, kendisinin bir iradesi ve gücü olduğunu bilir. Bu irade ve gücüyle dilediğini yapar, dilediğini de bırakır. Kul, yürümek gibi kendi iradesiyle olan ile titreme ve sarsılma gibi, kendi iradesinin dışında olan şeyleri birbirinden ayırt edebilir. Fakat kulun irade ve gücü de ancak Allah Teâlâ'nın dilemesi ve kudretiyle oluşmaktadır. Allah Teala dilemedikçe hiçbir kulun bir şey yapamaması, yine Allah Tealanın dilediğini insana zorla yaptırması anlamında değildir.

Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Sizden, doğru yolda (îmân üzere) gitmek isteyenler için (bu bir öğüttür). Âlemlerin Rabbi Allah dilemedikçe, siz (hiçbir şey) dileyemezsiniz." (Tekvir, 27-29)

Çünkü kainatın hepsi, Allah Teala'nın mülküdür. Dolayısıyla O'nun bilgi ve irâdesi dışında O'nun mülkünde hiçbir şey olmaz. Hiçbir insan ben Allah teala dilemese bile kendi dilediğimi yaparım diye düşünemez.

Soru: Ölünün kabrindeki sorgusu ve kabrinde oturtulacağı ve tartışılacağı gerçek midir?

Cevap: Ölünün, kabrindeki sorgusu hiç şüphesiz gerçektir. Zirâ insan, kabrinde (Münker ve Nekir adlı iki melek tarafından) oturtulacak, tartışılacak ve sorguya çekilecektir.

Birisi çıkıp da: Kabrin içerisi dardır. Dolayısıyla ölü kabrinde nasıl oturtulacaktır? diye soracak olursa, ona şöyle cevap veririz:

Mü'minin, gayb ile ilgili konuları kabul edip tasdik etmesi ve bu konuda nasıl ve niçin gibi sorular sormaması gerekir. Çünkü nasıl ve niçin gibi soruları, ancak şüphe eden kimse sorar. Allah Teâlâ ve elçisinin haber verdiği şeylere iman eden ve gönül hoşnutluğuyla onları kabul eden bir kimse, bunlara teslimiyet gösterir ve 'Onun keyfiyeti-ni, en iyi bilen Allah Teâlâ'dır' der.

Kabirde ruhun bedenle birlikte olması, onun hayatta bedenle birlikte olması gibi değildir. Dolayısıyla ruhun bedenle birlikte olmasında, insanın idrak edemeyeceği büyük hikmetler vardır. Ruhun ölümden sonra bedenle birlikte olması ile hayatta bedenle birlikte olması birbiriyle kıyaslanamaz.

Nitekim insan, rüyasında kendisini bir yere gidip gelirken, yolculuk yaparken ve bazı insanlarla konuşurken görebilir.

- Rüyasında kendisini hayatta olan veya ölmüş kimselerle biraraya gelirken görebilir.

- Rüyasında güzel bir bahçesi veya karanlıklar içinde yalnız bir evi olduğunu görebilir.

- Rüyasında kendisini rahat bir arabaya binmiş halde görebilir.

- Bazen rüyasında tedirgin eden bir arabaya binmiş halde görebilir.

- İnsan yatağında iken ve hiçbir şey, hatta üzerindeki örtüsü bile değişmeden bütün bunlar olabilir. Buna rağmen biz, bunu açıkça hissediyoruz. Buna göre ruhun ölümden sonra bedenle birlikte olması, uyanık veya uyku halinden tamamen farklıdır. Ruhun, ölümden sonra idrak edemediğimiz başka bir hali vardır. Dolayısıyla insan -kabri sınırlı ve dar olsa bile- kabrinde oturtulabilir ve sorguya çekilebilir.

Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'den sahih olarak bu şekilde gelmiştir. Bunu bize o tebliğ etmiştir. Bize düşen ise, onu tasdik edip itaat etmektir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Hayır! Rabbine yemin olsun ki, onlar kendi aralarında çıkan anlaşmazlıklarda (hayatta iken) seni hakem kılıp sonra da senin verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan ve ona tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe, iman etmiş olmazlar." (Nisâ, 65)

Soru: Kadına dokunmak abdesti bozar mı?

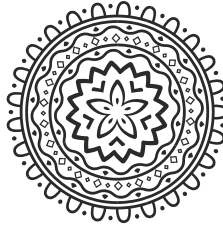
Cevap: Bir erkek, bir kadının tenine doğrudan (ellerinde eldiven gibi herhangi bir engel olmadan) dokunursa, abdestin bozulup-bozulmayacağı konusunda ilim ehli arasında görüş ayrılığı vardır. Fakat bu konuda mezhepler arasındaki ihtilaflara girmeksizin beyan edebileceğimiz en tercihe şayan görüş; erkek, kadına ister şehvetle dokunsun, isterse şehvetsiz dokunsun, abdesti bozulmaz. Çünkü Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) evinden mescide çıkarken eşlerinden bazılarını öpmüş, fakat yeniden abdest almamıştır. Ayrıca bu, yaygın bir şey olduğundan dolayı şayet abdesti bozan bir durum olsaydı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bunu ümmetine açıklardı.

Allah Teâlâ'nın Nisa Sûresi 43. ayeti ile Mâide Sûresi 6. âyetlerinde geçen:

أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ ...veya kadınlara dokunmuş iseniz...

Buradaki 'dokunma' sözünden kasıt; tercih ehli alimlerin görüşüne göre cimâdır yani eşlerinizle cinsel ilişkiye girmişseniz demektir.

Allah Teala en doğrusunu bilendir.

Vaatler, Anlaşmalar ve İhanetler: 1. Dünya Savaşında Orta Doğu'nun Paylaşımı

Burak Özdiken

Savaşlar hiç şüphesiz gözle görülen yıkımları getirir. İnsanların ölmesine, sınırların değişmesine, yeni hükümetlerin veya yönetimlerin kurulmasına ve en nihayetinde kimilerinin kazançlı kimilerinin de zararlı çıktığı bir süreçle sonlanır. 19.Yüzyılın "Hasta adamı" Osmanlı Devleti de 1.Dünya Savaşı'nda bu yıkım ile karşı karşıya kalmış, toprakları parçalanmış, fiilen işgal edilmiş ve sonunda günümüz sınırları ile Türkiye Cumhuriyeti'ne dönüşmüştür. Bu yazımızda, Osmanlı Devleti'nin Orta Doğu'daki günümüz toprakları olan Suriye, Irak, Lübnan ve Filistin'in 1916 yılında İngiltere ve Fransa tarafından nasıl paylaşıldığını ve yine Arap yarımadasının bağımsızlaşması sürecinden bahsedeceğiz.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına götüren bazı sebepleri aktarmamız konuyu anlamamız açısından faydalı olacaktır. Avrupa'daki sömürgecilik yarışının, Orta Doğu petrolünün ve ticaret yollarının ele geçirilmesi, tekstil ve diğer ham madde kaynaklarının kontrolü arzusu; İttifak Devletleri (Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti) ile İtilaf Devletleri'ni (İngiltere, Sırbistan, Fransa ve Rusya) karşı karşıya getirdi. Her ne kadar gerekçe Avusturya Arşidükü Ferdinand'ın, Saraybosna'da öldürülmesi üzerine Avusturya'nın Sırbistan'ı işgal etmesi olarak gösterilse de savaşın temel sebebi sömürgecilik yarışının çıkarlar üzerinde karşı konulamaz çatışmasıydı. 1909 yılında Osmanlı iktidarını ele geçiren İttihat Terakki, Osmanlı'nın Almanya yanında savaşa girmesine, Arap yarımadasının siyasi ve toplumsal düzeninin değişmesine sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda ileride açıklayacağımız Arap milliyetçiliği ve bağımsızlığı hareketinin kıvılcımı ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Devleti'nin elinde bulundurduğu topraklar; ticari ve stratejik kontrol noktaları (Süveyş Kanalı, Basra Körfezi vb.) petrol ve Asya sömürgelerine giden yollar, İngiltere ve Fransa'nın iştahını kabartmış; Mısır, Basra Körfezi, İstanbul ve Çanakkale Boğazları İtilaf Devletleri'nin öncelikli hedefi olmuştur. 4 yıl süren kanlı savaş ve imzalanan barış anlaşmaları nihayetinde Osmanlı Devleti'nin yenilmesine ve parçalanmasına sebep olmuştur. Bu kısa özetten sonra sizlerle paylaşmak istediğim asıl konu, savaşın görünmeyen kısmı ile alakalı. Bunlardan ilki, Şerif Hüseyin ibn Ali ve Arap isyanı.

Osmanlıların savaşa girmesinin İngiltere çevrelerinde ortaya çıkardığı kaygıların başında İslami dayanışma sorunu gelmekteydi. Halife-Sultan'ın İtilaf Devletleri'ne karşı yaptığı cihat ilanı, İngiltere'nin sömürgesi olan Hindistan yolunda olduğu kadar Hindistan'ın kendi içinde de huzursuzluk ortaya çıkarabilirdi. Bunu önlemek adına İngiltere'nin aradığı, onlarla işbirliği yapacak ve Osmanlı halifesinin prestijini sarsacak önemli bir şahsiyetti. Bu aradıkları kişinin Mekke emiri Şerif Hüseyin ibn Ali olabileceğini düşündüler.

Osmanlı Devleti'nde en prestijli Arap-İslam makamı, Mekke emirliğiydi. 1908 yılında 2. Abdulhamid tarafından göreve getirilen Şerif Hüseyin, İttihat Terakki hükümetine siyasi ve dini sebepler ile güvenmiyordu. Şerif Hüseyin 1915 yılı Temmuz ayında Mısır'daki İngiliz Yüksek Komiseri Sir Henry McMahon'a bir mektup göndererek, İngiltere ile ittifaka girip kendi Osmanlı hükümetine başkaldırma koşullarını bildirdi. Böylece Hüseyin – McMahon yazışması (Temmuz 1915-Mart 1916) başlamış oldu ki İngiltere bağımsız bir Arap devletini desteklemeye söz verip sonra da

sözünden caydığı büyük tartışmasının temelinde bu on mektup yatmaktadır. 1. Dünya Savaşı sonrası Orta Doğu tarihinin büyük bir kısmı İngiltere'nin bu vaatleri üzerinde dönmüştür.

İngiltere, Hüseyin kadar önemli bir Müslüman müttefik bulma fırsatının yanı sıra, Osmanlılara karşı bir Arap ayaklanması fikrini kabul edebilirdi; bunun üzerine McMahon'a, Hüseyin'in girişimini sürdürme talimatı verildi. Yazışmalarda en çekişmeli konu, sınırlardı. Bütün Arap halkını temsil ettiğini iddia eden Hüseyin, Osmanlılara karşı silahlı ayaklanma karşılığında İngiltere'nin Arabistan yarımadası, Büyük Suriye (Lübnan ve Filistin dahil) ve Irak vilayetlerini-yani Mısır'ın doğusundaki Arapça konuşulan dünyayı-kapsayan bağımsız bir Arap devletinin tanınmasını istiyordu. Ancak İngiltere kendi gelecekteki çıkarlarının yanı sıra müttefiki Fransa'nın da çıkarlarını koruma peşindeydi. Özellikle Suriye kıyıları, Irak'ın Basra ve Bağdat vilayetleri tartışma konusu olurken, nihayetinde McMahon "Büyük Britanya, Mekke Şerifi'nin önerdiği sınırlar içinde kalan bölgedeki bütün Arapların bağımsızlığını tanımaya ve korumaya hazırdır" sözünü verdi.

İngiltere, savaştan sonra bağımsız bir Arap devletini tanımayı kabul etmenin yanı sıra, Hüseyin'e Osmanlılara karşı ayaklanması için malzeme, silah ve para verecek ve ilan edildiği takdirde bir Arap halifesini tanıyacaktı. Buna karşılık Hüseyin, devlete karşı topyekun silahlı ayaklanma başlatacak ve Osmanlı rejimini İslamiyet'in düşmanı olarak niteleyecekti. Hüseyin'in aşiret güçleri Mekke'deki Osmanlı garnizonuna 10 Haziran 1916'da saldırınca Arap

isyanı başlamış oldu. Eylül ayı geldiğinde Hicaz'ın önemli şehirlerinin çoğu -savaş boyunca kuşatma altına alınan Medine dışında- Hüseyin'in eline geçmişti. İsyanı kumanda eden Hüseyin'in oğlu Faysal, 1 Ekim 1918'de askerleriyle Şam'a girmesi ve İngilizlerin babasına verdiği söz neticesinde bir idari yönetim kurmaya çalışması Arapların savaş çabalarının sonunun geldiğine işaret etmekteydi.

İngiltere'nin Şerif Hüseyin özelinde Araplar üzerinden güttüğü bu siyaset, savaşın diğer bir bölgesinde pek de yolunda gitmeyen durumlar dolayısı ile başka bir hale dönüşecekti. İttifak devletleri savaş sırasında Osmanlı topraklarının gelecekteki durumu hakkında aralarında çeşitli anlaşmalar imzalamışlardı. Bu anlaşmalar İtilaf Devletleri'nin Arap müttefiklerinin ihtiyaçlarını göz önüne almayıp, sadece ittifakın Avrupalı üyelerinin çıkarlarına hizmet amacını güdüyor, bir araştırmacının deyişiyle "Yayılmacılar için önceden yer ayırtılıyordu" Anlaşmaların amacı, savaş sonrasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları önceden bir çözüme kavuşturarak ittifakı ayakta tutmaktı. Bu da ittifak üyelerine önceden toprak dağıtımını sağlayarak elde edilmişti.

1915'te Rus orduları Doğu Anadolu'dan Osmanlılar ve Polonya'da Almanlarca hezimete uğratılırken, İngiltere ile Fransa Rusların savaşa devam etme isteklerinin kaybolacağından korkuyorlardı. Bu nedenle Çar'a en çok arzulanan 'ön avans'ı teklif etmeye karar verdiler. Savaştan önce asla düşünilemeyecek bir şey olarak İngiltere, Fransa ve Rusya'nın bir araya gelmesiyle 1915 Mart ayında Konstantinopolis Anlaşması'nı imzalayarak Rusya'ya İstanbul'u ve Boğazları ilhak etme hakkını

tanıldılar. Konstantinopolis Anlaşması asla yürürlüğe girmedi ve Lenin'in 1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra hükümetin çarın müttefikleriyle yaptığı eski anlaşmaları hükümsüz sayma kararını, hiç kuşkusuz İngiltere de Fransa da büyük bir rahatlıkla karşılamışlardır.

Müttefikler arasındaki en tartışmalı konu, Fransa'nın Osmanlı Suriyesi'nde hak iddia etmesinin İngiltere ile Fransa arasında sürekli bir gerilim yaratmasıydı. Fransa batı cephesinde korkunç muharebe savaşlarının yükünü taşıırken Ortadoğu'daki çıkarlarını doğrudan koruyamıyordu ve bölgede İngiltere'nin giderek artan askeri varlığını korkuyla gözlemlemekteydi. Bu konuyu çözümlmek için iki ülke temsilcileri 1916 Mayıs ayında yaptıkları gizli bir anlaşmayla Arap Ortadoğusu'nun büyük bir kısmını kendi aralarında böldüler. Sykes-Picot adıyla tanınan bu anlaşma, İngiltere'nin Şerif Hüseyin'e verdiği sözlerin bir kısmını ihlal ettiği için savaşın en tartışmalı belgesidir. Anlaşma Fransa'nın Suriye üzerindeki eski iddialarını tanıyarak Fransa'ya güney Lübnan'dan Anadolu'ya kadar Suriye kıyıları üzerinde büyük bir 'doğrudan kontrol' bölgesi vermekteydi. Fransa ayrıca Suriye içinde dolaylı bir etkinliğe sahip olacaktı. Irak'taki İngiliz statüsü de garanti altına alınıyordu; İngiltere, Mezopotamya'nın güneyini 'doğrudan kontrol' edecek ve Gazze'den Kerkük'e kadar uzanan özel bir dolaylı etkinlik alanına sahip olacaktı. Hüseyin'e vaat edilen bağımsız Arap devletiyse, İngiliz ve Fransızların dolaylı etkinlik bölgeleri arasında bir devlet veya devletler konfederasyonu olacaktı. Anlaşma şartlarına göre Filistin uluslararası yönetim altına alınacaktı. Son olarak da İngiltere, başka bir ilgili tarafa bir 'yer ayırtma' daha

yaptı. Amerika, Rus ve Alman Yahudilerine erişebilmek ve aynı zamanda Süveyş Kanalı'na bitişik topraklarda kontrolü eline geçirmek amacıyla Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasını kabul etti. Bu anlaşma bir mektupla (ünlü 1917 Kasım Balfour Deklarasyonu) Dışişleri Arthur Balfour tarafından ünlü bir İngiliz Siyonisti olan Lord Rothschild'e iletildi. İngilizler dolaylı da olsa Filistin'e Yahudi yerleşimi destekleyeceklerse, İngiltere Filistin'de işgal durumunu sürdürmek zorundaydı. Araplara göre, böyle bir hareket Hüseyin'e verilen sözün ihlaliydi.

Birinci Dünya Savaşı yalnızca cephelelerde verilen askerî mücadelelerle değil, aynı zamanda masa başında yapılan pazarlıklar, gizli anlaşmalar ve vaatlerle şekillenmiş bir savaş olmuştur. Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle birlikte Orta Doğu'nun yeniden dizayn edilmesi sürecinde, İngiltere ve Fransa gibi İtilaf Devletleri kendi çıkarlarını önceleyerek bölgenin kaderini belirlemişlerdir. Şerif Hüseyin'e verilen bağımsızlık vaatleri, Sykes-Picot Anlaşması ile örtüşmemekte; McMahon yazışmaları ile Balfour Deklarasyonu arasındaki çelişkiler, savaş sonrası Orta Doğu'nun içine itildiği istikrarsızlık ortamının temelini oluşturmaktadır.

Söz konusu süreçte Arap halklarının kendi kaderlerini tayin etme arzusunun, büyük güçlerin jeopolitik ve ekonomik çıkarları uğruna nasıl araçsallaştırıldığı açıkça görülmektedir. Osmanlı sonrası bölgede kurulan yapay sınırlar ve dış müdahalelerle şekillenen siyasi düzen, günümüzde hâlâ devam eden birçok sorunun tarihsel zeminini oluşturur. Bu nedenle, 1916'da çizilen sınırlar ve verilen sözler yalnızca bir dönemin diplomatik belgeleri olarak değil, aynı zamanda bugünün Orta Doğu'sunu anlamak için önemli ipuçları sunan tarihî dönüm noktalarıdır.

ŞERİF HÜSEYİN VE MCMAHON YAZIŞMASI

*His Highness Sherif Hussein, His Majesty's High Commissioner
in Cairo, to the British High Commissioner,
Beirut, September 25, 1918*

To The SHARIF OF MECCA,
() with titles)

*Beirut
Sept. 25, 1918.
246*

I have received your letter of 18th March with much pleasure and your expressions of friendship and sincerity have given me the greatest satisfaction.

I regret that you should have received from my last letter the impression that I regarded the question of the limits and boundaries with coldness and hesitation; such was not the case, but it appeared to me that the matter had not yet arrived when they could be most profitably discussed.

I have realized, however, from your last letter that you regard this question as one of vital and urgent importance. I have, therefore, lost no time in informing the Government of Great Britain of the contents of your letter and it with great pleasure that I communicate to you on their behalf the following statement, which I am confident you will receive with satisfaction.

The districts of HAMA and ALEPPO and portions of SYRIA lying to the West of the districts of DAMASCUS, HAMA, HESS and ALEPPO cannot be said to be purely Arab, nor should be excluded from the proposed limits and boundaries.

With the above modification, and without prejudice to our existing treaties with Arab chiefs, we accept those limits and boundaries and, in regard to those portions of the territories therein in which Great Britain is free to act without detriment to the interests of her ally, FRANCE, I am empowered in the name of the Government of Great Britain to give the following assurance and make the following reply to your letter :-

Subject to the above modifications, Great Britain is prepared to recognize and support the independence of the Arabs within the territories included in the limits and boundaries proposed by the Sharif of Mecca.

Great Britain will guarantee the Holy Places against all external aggression and will recognize their inviolability. When the situation admits, Great Britain will give to the Arabs her advice and will assist them to establish what may appear to be the most suitable form of Government in these various territories.

On the other hand, it is understood that the Arabs have decided to seek the advice and guidance of Great Britain only, and that such European advisers and officials as may be required for the formation of a sound form of administration will be British.

With regard to the Vilayets of HATAY and HAMA, the Arabs will recognize that the established position and interests of Great Britain necessitate special measures of administrative control in order to secure these territories from foreign aggression, to promote the welfare of the local populations and to safeguard our mutual economic interests.

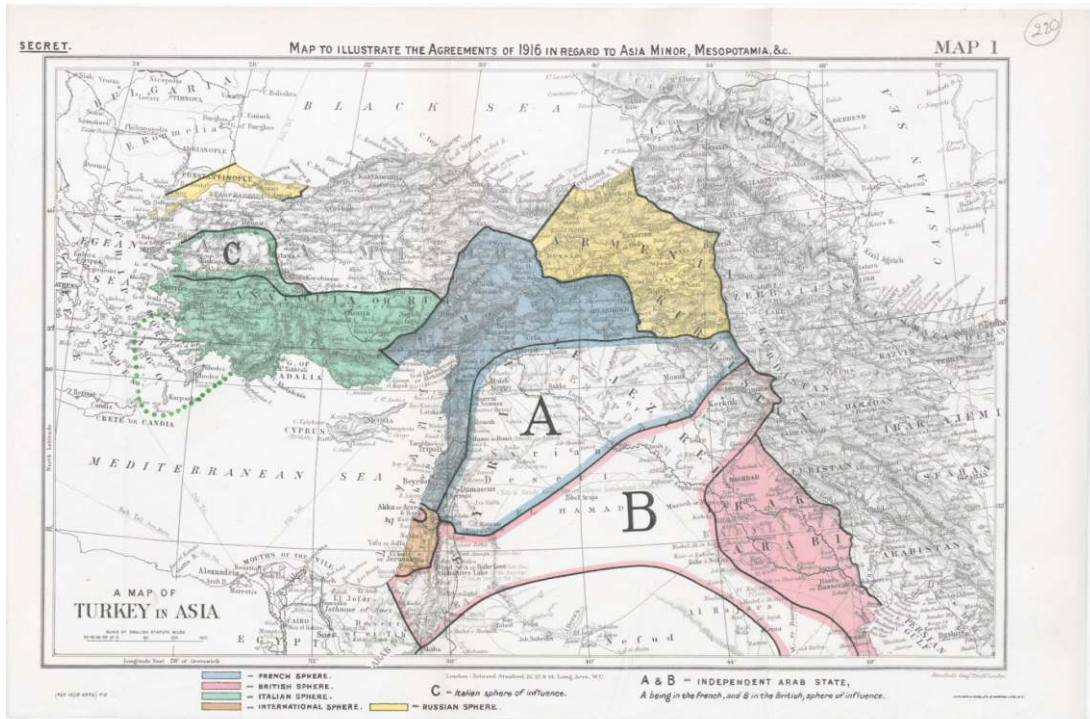
I am convinced that this declaration will assure you against all possible doubts of the sympathy of Great Britain towards the aspirations of her traditional friends the Arabs and will result in a firm and lasting alliance, the immediate results of which will be the expulsion of the Turks from the Arab countries and the freeing of the Arab peoples from the Turkish yoke which for so many years has pressed heavily upon them.

I have confined myself in this letter to the more vital and important questions and if there are any other matters dealt with in your letters which I have omitted to mention, we may discuss them at some convenient date in the future.

It was with very great relief and satisfaction that I heard of the safe arrival of the Holy Carpet and the accompanying offerings which, thanks to the kindness of your direction and the assistance of your arrangements, were landed without trouble or mishap in spite of the dangers and difficulties occasioned by the present war - May God soon bring a lasting peace and freedom to all peoples. I am sending this letter by the hand of your trusted and excellent messenger, Sheikh Mohammed Ibn Arif Arsoof, and he will inform you of various matters of interest but of less vital importance, which I have not mentioned in this letter.

(Here follow the usual compliments):

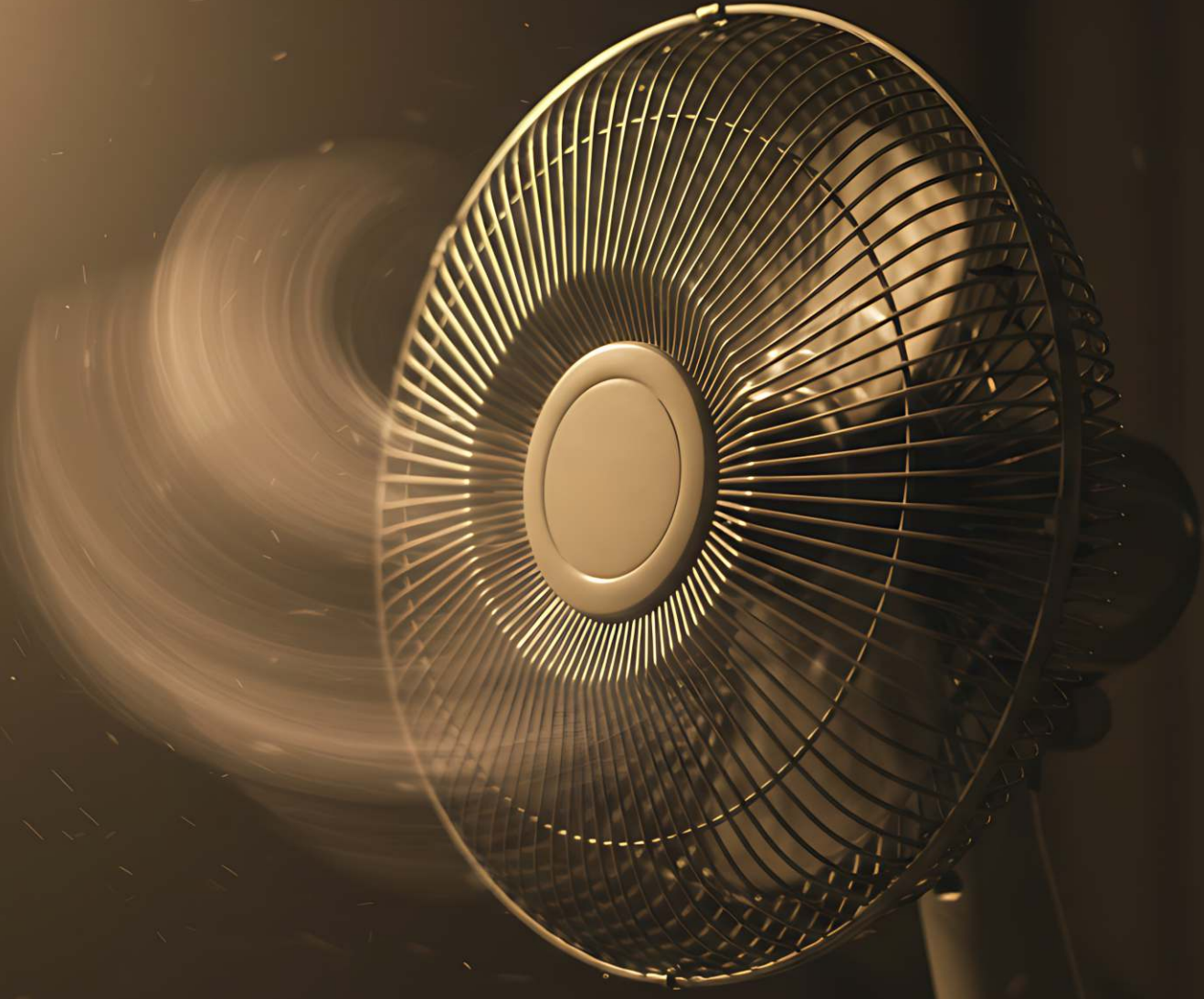
*A. A. McMahon
(Signature) A. A. McMahon
25 X 15*

Sykes - Picot gizli anlaşması ve paylaşılan bölgeler.

Serinlemenin Sade Yolu

Burak Eryılmaz

Bu yazımızda sıcak yaz günlerinde, evlerimize klimalar girmeden önce en yakın ve bütçemizin dostu olan vantilatörden bahsedeceğiz.

İnsanlık için yapay rüzgâr fikri yeni değil. Antik Çin'de büyük el yelpazeleri toplu alanlarda serinlik sağlamak için kullanılırken, Han Hanedanı döneminde su gücüyle çalışan dev döner yelpazeler bile vardı. Orta Çağ'da ise özellikle sıcak iklimlerde, tavanlara asılı manuel döner yelpazeler yemek salonlarını havalandırıyordu.

Modern elektrikli vantilatörün hikâyesi 19. yüzyılda başladı. Önceleri buhar makineleriyle dönen dev pervaneler maden ocaklarını havalandırmak için kullanılıyordu. Ardından 1882'de Amerikalı mucit Schuyler Skaats Wheeler, elektriğin gücünü kullanarak iki kanatlı ilk masaüstü vantilatörü üretti. Bu icat kısa sürede Westinghouse ve General Electric gibi devlerin üretim hatlarına girdi.

Vantilatör basit görünür: motor, kanatlar ve gövde. Ancak içinde ince hesaplar ve fizik kuralları yatar.

Çoğu ev tipi vantilatör, alternatif akım (AC) ile çalışan indüksiyon motoruna sahiptir. Elektrik akımı motor sargılarından geçerek manyetik alan oluşturur, bu alan rotorun dönmesini sağlar. Hız ayarı ise motor sargılarına verilen gerilimi değiştirerek yapılır.

Kanatlar hafif eğimli, uçak kanadını andıran aerofoil formunda tasarlanır. Döndüklerinde havayı arkaya doğru iter, önde düşük, arkada yüksek basınç oluşturur. Bu basınç farkı, havayı öne doğru hızlandırır.

Aslında vantilatörün yaptığı şey, havayı bir noktadan diğerine taşımaktır. Ortamın sıcaklığı değişmez, fakat:

- Terinizin buharlaşması hızlanır (vücuttan ısı çekilir),
- Cildinizdeki ısınmış hava tabakası uzaklaştırılır.
- Böylece serinlik hissi oluşur.

Vantilatörün havayı soğutmadığını bilmek çoğu insan için şaşırtıcı olabilir. Bir vantilatörü termometreyle test etseniz, cihaz çalışsa bile odanın sıcaklığında değişim olmaz. Asıl serinlik, buharlaşma ve konveksiyon sayesinde gerçekleşir.

Ancak bu etki her zaman aynı değildir. Nem oranı çok yüksek ortamlarda, terin buharlaşması yavaşladığı için vantilatörün serinletme etkisi de azalır.

Vantilatör ve klima, sıcakla başa çıkmak için kullanılan iki farklı araçtır ama prensipleri tamamen ayırdır.

Vantilatör, havanın kendisini soğutmaz, sadece hareket ettirir. Bunun karşılığında çok az enerji tüketir; tipik bir ev vantilatörü saatte 30–75 watt harcar. Çalıştığı sürece esinti hissi verir, fakat ortam sıcaklığını değiştirmez.

Klima ise soğutma döngüsü kullanır: içindeki soğutucu gaz, kompresör, evaporatör ve kondenser aracılığıyla havanın ısını fiziksel olarak düşürür. Bu nedenle ortamın tamamını serinletebilir ve aynı zamanda nemi de alır. Ancak bu işlem yüksek enerji tüketir; ev tipi bir klima saatte 500–2000 watt arası enerji harcar.

Kısacası, vantilatör doğrudan temassla ferahlık sağlar, klima ise ortamı kökten değiştirir. Vantilatör ucuz, pratik ve çevreci; klima ise güçlü, kapsamlı ama masraflıdır.

Şimdi vantilatörler ile ilgili bazı ilginç bilgileri sizlere sunmak istiyorum;

- Elektrikli vantilatörden önce, bazı restoran ve saraylarda tavan vantilatörleri elle çekilen zincirlerle çalışırdı.

- NASA, astronot giysilerini test ederken ter buharlaşmasını simüle etmek için özel vantilatör sistemleri kullanır.

- Japonya'da "vantilatör hipotezi" adı verilen bir şehir efsanesi vardır: kapalı odada uzun süre doğrudan vantilatör karşısında uyumanın ölümcül olabileceği düşünülür. Bilimsel olarak kanıtlanmamış olsa da uzun süreli direkt hava akımı, gerçekten vücut ısını düşürebilir.

Enerji karşılaştırması çarpıcıdır: klima yerine vantilatör kullanmak, enerji tüketimini 20 kata kadar azaltabilir. Elektrik faturasını ciddi oranda hafifletir.

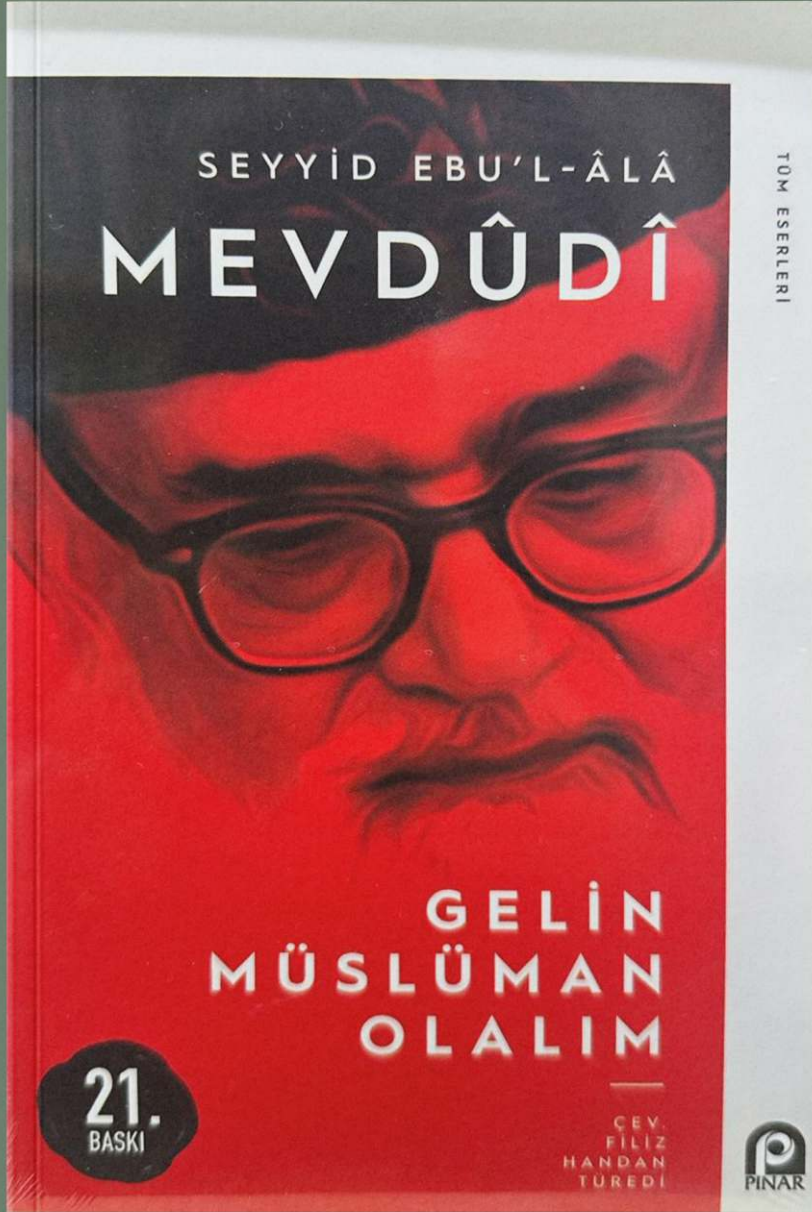
Bazı uzmanlar "melez soğutma" yöntemini öneriyor: Odayı klimayla kısa süreli soğutmak, ardından vantilatörle hava dolaşımını sürdürmek. Bu yöntem hem konforu korur hem de tüketimi %40'a kadar azaltabilir.

Vantilatör, belki klimanın sağladığı buz gibi hava kadar güçlü değil ama tarih boyunca yazın kurtarıcısı olmayı başardı. Basit çalışma mantığı, düşük enerji tüketimi ve erişilebilirliği sayesinde modern yaşamın hâlâ en pratik serinleme araçlarından biri. Onunla gelen ferahlık, bir mühendislik başarısının, fizik yasalarının ve insanın rahatlık arayışının birleşiminden oluşuyor.

GELİN MÜSLÜMAN OLALIM

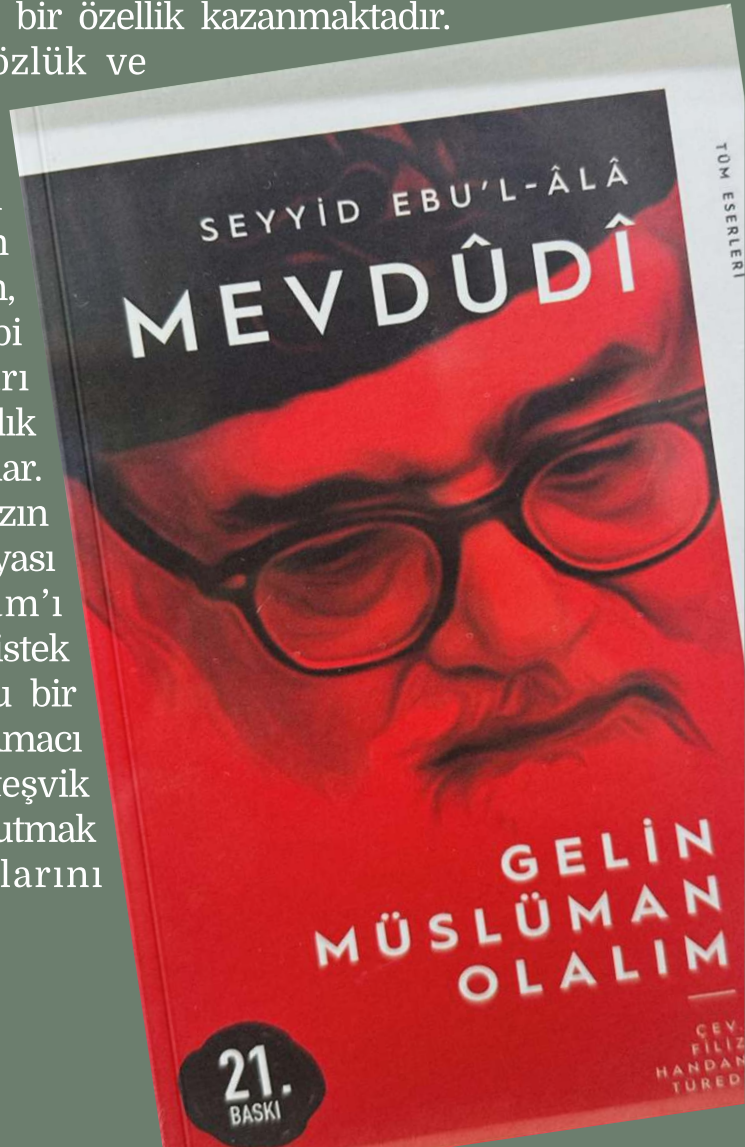
Ebu'l Ala Mevdudi

Mevdudi “Gelin Müslüman Olalım” kitabında anlamını yitirmiş ya da gerçek anlamından uzaklaşmış olan pek çok hususu yeniden açıklamıştır. Kitap 1940tan beri onu okuyarak değişen pek çok insanın ruhsal zihinsel ve kültürel alandaki ihtiyaçlarına büyük ölçüde ve gerçekten etkili bir biçimde cevap vermiştir. Mevdudi sadece sözlük ve kültürel anlamları olan sözlere duygularını katar. Böylece iman İslam ve İslamın beş şartı cihad gibi kavramlar ilk ortaya çıktıkları yıllarda sahip oldukları canlılığa kavuşurlar. Derken inanç ve uygulamalarımızın kabul edegeldiğimiz hareketsiz dünyası kaybolmaya başlar. Mevdudinin Cuma konuşmalarından oluşan bu kitapla okur tebliğin nasıl yapıldığını da kavrama imkânı bulacaktır. Kurduğu bağlantılarla iman toplumu ve dünyayı değiştirme gücünü yeniden kazanacağını öne süren “Gelin Müslüman Olalım” Müslümanları Allahın kendilerinden istediği şekilde Müslüman olmaya çağırmaktadır.

Kitabı okuyun, göreceksiniz ki Mevdudinin söylevinde bir kez yer almış sıradan sözler bile olağan üstü ya da en azından bizim zamanımızda olağanüstü olmuş bir özellik kazanmaktadır.

Çünkü o, Kuranda sadece sözlük ve kültürel anlamları olan sözlere duygu ve niyet katar. Böylece Kuranın buyruğu tarafından yeniden şekillenen ve onun yüreğinin potasında eriyen, İman, İslam ve İslam’ın beş şartı gibi kavramlar ilk ortaya çıktıkları yıllarda sahip oldukları bir canlılık ve devrimci bir heyecan kazanırlar. Derken inanç ve uygulamalarımızın o kabul edegeldiğimiz sakin dünyası çökmeye başlar. Sonra İslam’ı yeniden anlamaya çalışmak için istek ve cesaret bulmaya başlarız. Bu bir uyarı, tavsiye ve öğüt kitabıdır. Amacı insanları Allaha itaat etmeye teşvik etmek, onları itaatsizlikten uzak tutmak ve Ona karşı samimi olmalarını sağlamaktır.

Kitaptan bir kesit

Ben, gerçekte İslam'ı, çok dikkatli bir inceleme ve araştırmadan sonra benimsemiş olan bir çeşit muhtediyim. Kalbim de, kafam da bu yolun dışında başka bir selamet ve emniyet yolu olmadığını sylyorum. Sadece gayrimüslimleri değil, Müslümanları da İslam'a davet ediyorum. Bu davetin gayesi İslam yolundan hayli uzaklaşmış olan şimdiki sözde Müslüman toplumu idame ettirmek değildir. Benim davetim şudur:

Gelin dünyanın her yerine yayılmış olan zulme ve kargaşaya son verelim. İnsanın insana tahakkümünü kökünden kazıyalım. Beşeriyetin gerçek yerini tekrar alacağı, insanların şerefle, özgürce, adalet ve kardeşlik içinde yaşayabileceği Kur'an-ı Kerim'in gösterdiği çizgi üzerinde yeni bir dünya kuralım.

